

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра технологій дрібного тваринництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: **«Оптимізація технології виробництва свинини в умовах
СТОВ «Воля - Лан» Полтавського району Полтавської області»**

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою Технологія
виробництва і переробки продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
ступеня вищої освіти магістр
групи 204 ТВППТ мд 21
Камінський В.О.
Керівник: Богдан Шаферівський
Рецензент: Віктор Слинко

Полтава – 2021 року

ЗМІСТ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1. Сучасні тенденції розвитку галузі свинарства	9
1.2. Технологічні основи вирощування поросят	15
1.3. Технології виробництва свинини	27
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ	31
2.1. Коротка характеристика господарства	31
2.1.1. Характеристика галузі рослинництва, кормова база	31
2.1.2. Характеристика галузі тваринництва	36
2.2. Методи досліджень	37
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	39
3.1. Породний, класний та віковий склад стада	39
3.2. Організація відтворення стада	42
3.3. Технологія годівлі тварин	48
3.4. Технологія утримання тварин	54
3.5. Експлуатація тварин	57
3.6. Ветеринарно – санітарні заходи на комплексі	57
3.7. Ефективність оцінки продуктивних якостей свиноматок в залежності від маси гнізда при відлученні за промислового виробництва свинини	58
3.7.1. Обґрунтування шляхів оптимізації технології виробництва свинини в СТОВ «Воля -Лан»	58
3.7.2. Визначення ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок за масою гнізда при відлученні поросят	59
3.8. Економічна ефективність вирощування молодняка	63
ВИСНОВКИ	66
ПРОПОЗИЦІЇ	68
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення	Детальне розшифрування
АПК	агропромислова компанія
БВД	білково–вітамінна добавка
ВРХ	велика рогата худоба
га	гектарів
г	грам
гол.	голів
ін.	інші
і т.д.	і так далі;
кг	кілограм;
км	кілометр
л	літри
мг	міліграми;
м	метри;
конц.	концентрованих;
корм. од.	кормових одиниць;
млн. т	мільйонів тон;
міс.	місяці;
м.	місто;
рис.	рисунок;
с.–г.	сільськогосподарських
СТФ	свинотоварна ферма;
тис. грн.	тисяч гривень;
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю;
т	тонн;
у т.ч.	в тому числі;
ц	центнер;
ц/га	центнерів з гектару

ВСТУП

Актуальність теми. Свинарство – це галузь сільськогосподарського виробництва, яка забезпечує населення багатьох країн світу цінними продуктами харчування.

За здатністю до виробництва м'яса свині не мають рівних серед інших видів сільськогосподарських тварин. У загальному світовому виробництві м'яса виробництво свинини досягає у середньому близько 150 млн. тонн. Так, якщо в середньому за рік виробництво м'яса збільшувалось на 13,5 млн. тонн, то свинина в цьому прирості становила 47,7% [45].

Свині – тварини, які добре акліматизуються. Вони легко пристосовуються до різноманітних кліматичних та кормових умов і їх можна розводити в господарствах різного напрямку на всій території України.

У різних регіонах нашої країни свинарство з давніх часів було традиційною галуззю свинарства. Цінні господарсько – корисні ознаки свиней, висока відтворна здатність, скороспілість та оплата корму, високий забійний вихід й енергетичність продуктів забою, гарантують їх перевагу у виробництві м'яса, порівняно з іншими видами с.- г. тварин.

Від кожної свиноматки за рік можна одержати 2 – 2,3 опоросу, виростити 20 – 25 поросят і виробити 2 – 2,5 тонн свинини у живій масі, а від корови 200–300 кг м'яса, тобто у кілька разів менше. Ступінь використання поживних речовин корму на 1 кг приросту свиней також вищий, ніж у всіх інших тварин і нижчий лише від бройлерів [46].

Молодняк свиней має високу енергію росту. Досвід передових господарств країни свідчить, що при відлученні у віці 2 місяці поросята мають живу масу 18 – 20 кг і більше.

При відлученні поросят від свиноматок у віці 26 днів жива маса їх становить 7 – 8 кг, а у віці 3,5 місяці вона досягає 38 – 40 кг. Від такого молодняка при інтенсивній відгодівлі одержують 600–800 г

середньодобового приросту при витраті на 1 кг приросту не більше 4,3 корм. од.[14].

Для успішного розвитку всіх галузей тваринництва в Україні є всі необхідні умови: як генетичний потенціал тварин, так і кормова база. Поряд з наявністю високопродуктивних генотипів свиней (полтавська м'ясна порода, українська м'ясна порода, миргородська та інші) необхідно створити належні умови годівлі та утримання тварин. Але не менш важливим фактором є визначення оптимальних строків відгодівлі та досягнення раціональних кондицій реалізації відгодованих свиней. Вирішення цих завдань сприятиме формуванню конкурентно здатної галузі, де враховано, як потенціал можливості галузі, так і попит та високоякісні продукти харчування населення.

У вирішенні комплексу задач по подальшому розвитку свинарства також важливо широко використовувати генетичний потенціал створених за останній час нових порід, типів, спеціалізованих ліній і кросів свиней.

Мета і завдання дослідження. Основною метою даної роботи є аналіз технології виробництва свинини і визначення зоотехнічної та економічної ефективності відгодівлі молодняка свиней до різних вагових кондицій у СТОВ «Воля-Лан» Полтавської області.

В завдання досліджень входило:

1. Провести аналіз виробничої та господарської діяльності СТОВ «Воля-Лан» Полтавського району на протязі останніх років.
2. Визначити породний та віковий склад стада свиней.
3. Провести оцінку тварин за розвитком та продуктивністю.
4. Вивчити рівень відтворення стада.
5. Вивчити технологію годівлі, утримання свиней.
6. Вивчити ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок за масою гнізда при відлученні поросят.
7. Провести екологічну експертизу комплексу.

8. Визначити стан охорони праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях.

9. Визначити економічну ефективність технології виробництва свинини.

Об'єкт дослідження – вивчення ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок в залежності від маси гнізда при відлученні за промислового виробництва свинини у СТОВ «Воля - Лан» Полтавської області.

Предметом дослідження є існуюча у господарстві технологія виробництва свинини.

Практичне значення дослідження – аналіз ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок за масою гнізда при відлученні поросят. Одержані у результаті експериментальних досліджень дані щодо моделювання добору свиноматок за живою масою гнізда при відлученні можуть бути використані у навчальному процесі на факультеті технології виробництва і переробки продукції тваринництва Полтавського державного аграрного університету.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, літературного огляду, опису матеріалів та методів дослідження, результатів власних досліджень, висновків, пропозицій і списку інформаційних джерел.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 73 сторінки комп'ютерного тексту. У тексті кваліфікаційної роботи розміщено 11 таблиць; перелік використаних інформаційних джерел містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Сучасні тенденції розвитку галузі свинарства

Свинарство відноситься до галузі сільськогосподарського виробництва, яка забезпечує населення продуктами харчування. Цінні господарсько-біологічні ознаки свиней, а саме: висока відтворна здатність, скороспілість, конверсія корму, забійний вихід, енергетична цінність свинини та інші, гарантують їх перевагу при виробництві м'яса, а у подальшому – продукції з нього, порівняно з іншими видами сільськогосподарських тварин. Свинина характеризується високим вмістом повноцінного і легкоперетравного білка, незамінних жирних кислот, вітамінів групи В тощо [14].

За даними Мисика А.Т. [34], за рахунок інтенсифікації галузі кількість свиней у світі протягом 2000...2010 років збільшилася на 6,1%, а виробництво м'яса даного виду – на 21,9%. За даними ФАО, у світі на одну людину виробляється м'яса усіх видів тварин по 42,8 кг, у тому числі – 16,0 кг свинини. Загальною тенденцією виробництва продукції тваринництва є її нерівномірності за окремими країнами при щорічному збільшенні реалізації продукції тваринництва світовою організацією торгівлі. При цьому головними експортерами є найбільш розвинені країни.

Серед світових країн найбільшими виробниками свинини є Китай, США, Німеччина, Іспанія, Бразилія, а по споживанню на душу населення – в Іспанії, Данії, Німеччині, Нідерландах та Італії. У середньому на одного чоловіка в різних країнах світу за рік виробляється 30...100 кг свинини, у Данії – 300кг. Але слід вказати і на загальну тенденцію скорочення споживання м'яса свинини, особливо в країнах ЄС, Китаї, Бразилії, Мексиці та інших [40].

Одночасно із збільшенням у світі кількості свиней відбуваються зміни в галузі, які в першу чергу стосуються напряму їх продуктивності та науковому супроводі. Якщо до середини 50 -х років минулого століття свинарство

належало до галузі, яка забезпечувала населення висококалорійним м'ясом і салом, то підвищення рівня автоматизації та механізації виробництва привело до зменшення потреб у фізичній праці та насиченості ринку іншими продуктами харчування. У результаті чого в 60–х роках минулого сторіччя з'явилося усвідомлення, що свинарство повинно бути м'ясною галуззю. Саме таке бачення продуктивності свиней вплинуло на екстер'єр тварин, господарські біологічні ознаки, методологію їх оцінювання тощо. З розвитком ринкових відносин та поширенням процесів глобалізації у світовій економіці, виробники продукції свинарства змушені були у селекційній роботі керуватися здебільшого економічними чинниками, що привело до створення нових порід, впровадження методів схрещування і гібридизації. В свою чергу такі підходи до галузі змусили проводити диференціацію порід на материнські і батьківські, застосовувати індексну селекцію [34].

Починаючи з 90 - х років минулого сторіччя усі країни світу почали систематично субсидувати сільське господарство і агропромисловий комплекс, що забезпечує країнам Європи і Північної Америки, наприклад, за рік одержувати 27 голів поросят, виробляти 2190 кг м'яса на одну свиноматку, мати середньодобові прирости свиней на відгодівлі на рівні 778 г та конверсію корму – 2,76 кг. При цьому свині у цих країнах на відгодівлі знаходяться 160 днів і мають вихід пісного м'яса в туші – 63% [34].

Науково - технічний прогрес у світі дозволив відмовитися від старих технологій і перейти до стійкого виробництва зерна, у тому числі сої та інших бобових культур, що в свою чергу стимулювало розвиток галузі тваринництва й сприяє вирішенню проблеми забезпечення людства продукцією даної галузі. У розвинених зарубіжних країнах частка зерна при виготовленні комбікормів скорочується і на даному етапі становить у Франції – 48%, Англії – 39,0%, США – 50,0%. Скорочення зернової частини в комбікормах відбувається за рахунок збільшення частки високобілкової сировини, енергетичних кормових

засобів та використання другорядних продуктів харчової, молочної та інших галузей [2].

Як свідчить практика та багаточисленні дослідження, головним чинником досягнення генетичного потенціалу продуктивності, відтворної здатності, резистентності до захворювань сучасних високопродуктивних порід тварин є організація стабільної повноцінної годівлі за сучасними деталізованими нормами за 30 і більше показниками. З урахуванням цього у світі відбувається постійний контроль норм годівлі свиней у залежності від диференціації та їх росту в онтогенезі, вивчаються обмінні процеси у тварин, на підставі яких планують рівень і якість годівлі. Переглянуті норми витрат енергії на приріст живої маси у свиней з урахуванням їх продуктивності, тому що потреба свиней м'ясних порід у обмінній енергії, протеїні, амінокислотах і деяких мікроелементах суттєво відрізняється від потреб цих же елементів у свиней м'ясо - сального та сального напрямів продуктивності. На даному етапі у свинарстві витрати енергії на приріст живої маси розраховуються по кількості відкладеного в тілі білку і жиру й витратам обмінної енергії на їх синтез [28].

У ХХІ сторіччі підвищення продуктивності свиней завдячує генетиці та пошуку генів, які зчеплені з відповідними ознаками продуктивності [41].

Створення генних карт та визначення генів, які зчеплені з відповідними ознаками продуктивності у тварин привело до швидкого розвитку маркерної селекції. Так, алелі, які визначають відтворювальні якості у свиней, локалізовані на третій та десятій хромосомах, а ті, що безпосередньо відповідають за багатоплідність – на восьмій та дев'ятій хромосомах [8].

За допомогою маркерної селекції в країнах із розвиненим свинарством проводиться добір молодняка за стресостійкістю, що дуже важливо для одержання якісної свинини. Дослідженнями встановлено вплив генотипу RYR-1 на якість туші та якісні показники м'яса, приріст живої маси тощо.

Разом із тим, гетерозиготні носії мутації, не характеризуються зниженням продуктивності та відтворювальних якостей [41].

Інтенсивного використання у свинарстві мають також гени, які відповідають за скорочення періоду відгодівлі, підвищення конверсії корму, зниження жиру в туші. Так, меланокортин- рецептор (MC-4R) асоційовано із регулюванням травлення та засвоєнням поживних речовин, контролем енергетичного балансу та підвищенням приростів живої маси за рахунок підвищеного апетиту, а також із відгодівельними ознаками та товщиною шпигу у свиней [17]. М'ясні якості у свиней узгоджується із генами GH, MYOD, LEP, LEPR [44], а якість м'яса – RN- (rn+) або Наполі – гену, CYP2E1 [32]. Використання селекційно - генетичних технологій набувають широкого розповсюдження, що сприяє успішному розвитку свинарства та створенні генотипів з бажаними ознаками продуктивності й стійкості до захворювань.

Отже, як можемо переконатися із наведених вище літературних джерел, у галузі свинарства дійсно відбулися значні зміни, які привели до створення сучасних порід свиней з високими відгодівельними і м'ясними ознаками, конверсією корму, якістю продукції тощо.

Україна, для якої галузь свинарства узгоджується із менталітетом населення щодо споживання сала, на сьогодні на жаль не може претендувати на провідну роль ні за кількістю свиней, ні за виробництвом чи споживанням свинини на душу населення. Така ситуація частково обумовлюється імпортом свинини з країн ЄС, виробництвом продукції здебільшого в господарствах населення, застарілими технологіями, недосконалим рівнем годівлі, відсутністю єдиної селекційно - гібридної програми розвитку галузі тощо.

В Україні зміна напрямку селекції та перехід від виробництва жирної свинини до пісної частково розпочався в кінці минулого століття й триває до цього часу. Слід згадати результати науковців щодо підвищення виходу м'яса у свиней вітчизняних порід, які стосуються великої білої породи – створення внутріпородного типу УВБ – 3 [5], миргородської породи – створення ліній

Граніта, Переможця [10], м'ясного типу ПМ-I [3], спеціалізованої лінії ЧПСЛ [24], дніпропетровського м'ясного типу [36] та ряду інших селекційних досягнень.

Проте здебільшого ефект гетерозису за м'ясними ознаками одержували і продовжують одержувати за схрещування свиней спеціалізованих порід. Підтвердженням зміни попиту населення на менш калорійну свинину слугують дані багатьох науковців щодо завезення та використання як у селекційному процесі, так і при виробництві свинини, порід свиней м'ясного напрямку продуктивності [42]. Хоча, враховуючи менталітет українського народу та специфіку ринку, які потребують сало і жирну свинину, породи з високим виходом шпику в туші ще довгий час будуть користуватися попитом. Слушною є точка зору про доцільність виробляти біля 60% м'ясної свинини і 40% – м'ясо - сальної. Таке співвідношення свинини по якості задовольнить попит населення та переробної промисловості у шпику для споживання та виробництва ковбас і консервів [45].

На даному етапі в Україні розводяться свині материнських порід (велика біла, українська степова біла, миргородська, українська степова ряба) і батьківських (ландрас, українська м'ясна, полтавська м'ясна, дюроч, п'єстрен, червона білопояса, велика чорна, уельс). І хоча для материнських порід і ліній важливими є репродуктивні ознаки, а для батьківських – відгодівельні та м'ясні, частина вітчизняних порід з успіхом використовується як у якості материнської, так і батьківської породи (українська м'ясна, полтавська м'ясна, червона білопояса, дюроч).

Аналіз продуктивності наявних свиней в племінних господарствах України вказує, що багатоплідність маток варіює у межах 7,1...16,1 голів на опорос, при цьому серед маток великої білої породи мінливість ознаки становить 7,5...16,1 голів, української степової білої 10,2...11,2 голів, ландрас 7,0...13,8 голів, дюроч 9,6...11,0 голів тощо. Вік досягнення кнурцями різних порід живої маси 100 кг при вирощуванні, який має теж

досить широкий діапазон ознаки, не підтверджує чіткого розподілу порід за напрямом продуктивності. Товщина шпику у кнурців наявних порід, виміряна прижиттєво під час їх вирощування, становить 10...42мм. Слід також вказати, що серед наявного генофонду порід свиней в Україні, крім миргородської, великої чорної, української степової білої і рябої, є тварини з тонким шпиком 10...22мм чи навпаки, з досить великою товщиною – 29...42мм. Значна товщина шпику характерна як для представників великої білої породи, так і ландрас та червоної білопоясої порід [12].

На думку ряду авторів [38] в Україні є всі необхідні можливості для використання високопродуктивних материнських і батьківських форм вітчизняної і зарубіжної селекції, від яких при гібридизації можна отримувати такі ж параметри продуктивності, що і в провідних світових країнах.

Підтвердженням цього може слугувати система виробництва свинини в умовах «Агропромислової компанії» Запорізької області, де поєднання генотипів української, датської, англійської і американської селекції забезпечує продуктивність свиней на рівні кращих зарубіжних гібридів. У результаті гібридизації двох породних маток ВБ х Л та Л х ВБ із кнурами порід ландрас, дюрк та термінальних кнурів Оптимус і Альба встановлено, що найбільш високопродуктивним за відгодівельними ознаками був молодняк генотипу (Л х ВБ) х Альба, а гірші показники мали потомки поєднання маток обох генотипів з кнурами породи дюрк. Поєднання свиней великої білої породи, ландрас і термінальних кнурів Альба забезпечило молодняку такі показники відгодівельних ознак: вік досягнення живої маси 100 кг – 171,8 днів, середньодобовий приріст – 894 г, витрати корму на 1 кг приросту – 30,9 кормових одиниць. Одночасно автори вказують на відсутність суттєвої різниці між гібридним молодняком за м'ясними ознаками, що може бути наслідком відселекціонованості тварин саме за цим напрямом продуктивності [6].

Як вказує Галімов С.М. [13], матки сучасних м'ясних генотипів – велика біла, ландрас, червона білопоясна та їх поєднання характеризуються високим рівнем відтворної здатності що дає змогу використовувати їх в системі схрещування і гібридизації у якості материнської та проміжної батьківської форми, особливо в умовах товарних господарств.

Склад порід свиней в нашій країні залишається стабільним протягом останніх років і обумовлюється соціально - економічними потребами суспільства та необхідністю збереження вітчизняних порід свиней [11].

Безперечно, свині наявних в Україні порід, не дивлячись на варіабельність ознак продуктивності у кожній із них, різняться за численністю поголів'я та кількістю господарств, де їх використовують. Провідна позиція за кількістю основного поголів'я в породі належить великій білій породі – 71,81% від загальної кількості основних кнурів і свиноматок в племінних господарствах і ландрас – 16,06%. Інші породи не такі численні: українська м'ясна – 3,34%, полтавська м'ясна – 2,69%, червона білопоясна – 1,68%, українська степова біла – 1,54%. Численність основного поголів'я у загальному поголів'ї кнурів і маток в племінних господарствах у решти порід становить менше 1%. Як і в останні роки, у критичному стані знаходяться українська степова ряба і уельська [12].

1.2. Технологічні основи вирощування поросят

Рентабельність вирощування поросят в значній мірі залежить від продуктивності свиноматки і кількості відлучених поросят. При цьому жива маса поросят при відлученні визначається їх масою при народженні, молочною продуктивністю свиноматки і кількістю спожитого ними корму. Маса поросят при народженні обумовлює їхню здатність до виживання і впливає на подальший їх розвиток [16].

Успішне вирощування поросят у перший період життя значною мірою залежить від підготовки приміщення для утримання в них новонародженого молодняку та своєчасної та якісної підготовки свиноматки до опоросу [14].

Кондиція свиноматки при опоросі відіграє рішучий вплив на її спроможність поїдати корми після народження поросят. У ожирівши свиноматок опорос, як правило, затяжний. В результаті цього уповільнюється відновлення тварини і досягнення їх максимального рівня поїдання і лактації. Щоб уникнути цього і досягти ідеальної кондиції свиноматки до опоросу необхідно забезпечити свиноматок раціонами з високим вмістом клітковини, спеціально розроблені для поросного періоду [35].

Стан новонародженого поросяти, його життєздатність і фізіологічна зрілість, наступний ріст і розвиток, реалізація генетичного потенціалу продуктивності знаходиться в безпосередній залежності від умов, в яких проходить його ембріональний розвиток. Тому вирощувати молодняк потрібно починати не з дня його народження, а з дня розвитку плода, особливо в його останні тижні внутрішньоутробного життя. В цей період найбільш важливим є повноцінна годівля його матері.

Незбалансована годівля супоросних свиноматок перед опоросом призводить до народження слабких, морфологічно і фізіологічно незрілих і не життєздатних поросят – гіпотрофіків з дегенеративними змінами в паренхиматозних органах і слизових оболонках шлунково-кишкового тракту. Фізіологічну незрілість важко компенсувати навіть ідеальними умовами вирощування.

Імунодефіцит маток, особливо в останній час їх супоросності, відображається на якості молозива. В ньому знижується вміст антитіл майже до повної їх відсутності.

Зниження загальної неспецифічної резистентності і імунобіологічної реактивності організму тварин різко обмежує їх адаптивні можливості протистояти біотичним (мікроби, віруси) і абіотичним факторам.

У свиноматок не відбувається трансплацентарної передачі материнських імуноглобулінів, в зв'язку з чим їх молозиво і молоко є єдиним джерелом захисту новонароджених поросят. Імуноглобуліни, що потрапляють з молозивом і молоком в організм поросят формують у них системний і місцевий імунітет. Основним класом імуноглобулінів в молозиві маток є IgG, які складають більше 80% всіх імуноглобулінів. Через добу після народження в сироватці крові поросят рівень імуноглобулінів досягає рівне в їх крові матері, а інколи і перевищує його [23].

Таким чином дуже важливе значення має забезпечення новонароджених поросят молозивом. Крім того важливе значення для подальшого розвитку і виживання поросят має жива маса при народженні. Відомо, що відхід тварин із живою масою при народженні 0,6 кг становить 80%, 0,8 – 20, а 1,2 кг – 2 – 3% [19].

Лактація – це самий критичний період в житті поросяти. Застосовані в цей період стратегії по годівлі впливають як на ріст, так і розвиток поросят аж до забою [24].

Молозиво – це перший, єдиний і незамінний корм, який забезпечує швидкий ріст і розвиток організму, і джерело захисту новонароджених поросят від різних інфекцій і негативних впливів зовнішнього середовища. Молозиво свиноматок має високу біологічну цінність і калорійність, містить всі необхідні поживні речовини, солі, вітаміни, лактобактерії, які сприяють розвитку правильного травлення, комплекс антитіл, представлені імуноглобулінами, які забезпечують імунітет та інші життєвоважливі функції.

Наукові дані і практика великих державних комплексів показують, що при повноцінності годівлі свиноматок у перші 30 днів поросності всі поживні речовини раціону використовуються насамперед для розвитку зародка [14].

Вчені Данії вияснили, що при використанні в годівлі свиноматок суміші вітамінів, мінеральних речовин і мікроелементів свиноматки народжують на одне порося в рік більше [7].

Споживання молозива відразу після народження забезпечує надходження в організм поросяти не тільки імуноглобулінів, а і необхідної енергії. Поросята при народженні мають дуже незначні її запаси, тому при затримці з отриманням молозива, особливо при недостатньо високій температурі повітря в приміщенні, вони не в змозі самотійно ссати свиноматку. В таких умовах у поросят проявляється недостатня рухова активність і спостерігається підвищена втрата енергії. Якщо не застосувати відповідних заходів, то поросята гинуть [16].

А.В. Квасницький встановив, що на протязі перших 14-20 днів в шлунковому соці поросят-сисунів відсутня вільна соляна кислота, без якої протеолітичний фермент пепсин не може проявити своєї перетравлюючої дії на білки корму [22].

До 25-30-денного віку у складі шлункового соку поросят немає вільної соляної кислоти. Пепсин, що міститься в ньому, неактивний і не може розщеплювати білок молока, а сам шлунковий сік в перші дні життя поросят не має бактерицидних властивостей, які перешкоджають розвитку патогенних мікроорганізмів. Тому молодняк протягом цього періоду зазнає різних шлунково-кишкових захворювань. Тому раннє привчання поросят до підкормки стимулює розвиток у них шлунково-кишкового тракту і його залозистого апарату, скорочує період його вікової неповноцінності. На третій день життя у поросят починає розвиватися анемія через нестачу заліза в крові. Так відомо, що нестача заліза в організмі поросят-сисунів обумовлюється швидким ростом їх і відносно низьким вмістом цього елемента в молоці свиноматок. І якщо маса новонародженого поросяти збільшується в перші три тижні в чотири рази, а за два місяці – в 12-15 разів, то поступаючого заліза з молоком матері в кількості 1 мл за добу явно

недостатньо, що призводить до порушення синтезу гемоглобіну, нормального функціонування багатьох життєво важливих ферментів, які беруть активну участь в процесах обміну речовин, до збіднення організму киснем [9].

Для профілактики анемії в перші два дні необхідно проводити ін'єкцію залізовмісних препаратів, таких як фероглюкин, феранінал.

Залізо – важливий мікроелемент для поросят, так як вони народжуються анемічними і повинні отримувати після народження залізо у вигляді ін'єкцій. З іншого боку, додавання органічного заліза в раціон годівлі свиноматки під час поросності і лактації збільшує запаси заліза поросят, покращує рефлекс ссання. Це призводить до високого споживання молока, а також більш сильніше стимулює утворення молока у свиноматки. Рівень смертності в період перед відлученням поросят від свиноматки скорочується, і маса відлучених поросят збільшується [24].

В підсисний період поросята дуже сприятливі до легеневих захворювань, причиною яких є підвищена вологість в приміщенні (грязь, фекалії). Щоб цього уникнути необхідно забезпечити оптимальну температуру (20 – 25°C), вентиляцію і чистоту в приміщенні [33].

З п'ятого дня життя поросят необхідно привчати до підкормки. Практика показує, що замітники незбираного молока, використовувані в перші дні життя поросят, повинні складатися з добірних компонентів. Сухе знежирене молоко або суха молочна сироватка підходять для цього ідеально. Однак необхідно враховувати, що ЗНМ ніколи не зможе замінити материнське молоко, яке містить необхідну кількість лактоферину з активною антибактеріальною дією, але і імуноглобулін А. саме тому велика кількість материнського молока під час підсисного періоду є ключовим фактором успіху. Як наслідок інтенсивність росту поросят вже з третьої декади життя в основному залежить від повноцінності їх підгодівлі [18].

Також в якості підкормки в господарствах використовують прожарене зерно кукурудзи, ячменя, пшениці. Так як воно має солодкий смак, то поросята його добре поїдають, крім того у них в цей час прорізуються зуби і через зуд ясен виникає потреба гризти все тверде .

З 14 – 15 денного віку поросят привчають до соковитих кормів (картопля, морква, буряк, гарбузи) і до зелених. Добрі результати отримують при підкормці поросят вівсяним молочком та штучним молоком.

З 10-го дня поросят переводять на спеціальну схему підгодівлі. До відлучення від матері поросята повинні поїдати за добу 0,8 – 1 кг суміші концентрованих кормів, до 1 кг соковитих кормів, 0,3 кг вітамінного трав'яного борошна і 1 кг відвійок або рівноцінну кількість других кормів тваринного походження, а також 100 – 200 г білково-вітамінно-мінеральної підкормки заводського виробництва загальною поживністю близько 1,5 корм. од. Всього за перший місяць життя, крім материнського молока, кожне порося повинно додатково отримувати 25 – 30 корм. од. підкормки з 2-го по 3-й місяць – 55 – 60 корм. од., а з третього по четвертий місяць – 60 – 65 корм. од. В 1 кг підкормки повинно міститися 120 – 140 г перетравного протеїну.

Важливою умовою вирощування поросят – відповідний мікроклімат. Утримання в одному приміщенні дві різні вікові групи свиней – підсисних свиноматок і поросят-сисунів – потребує і створення для них різних температурних режимів.

Згідно з нормами технологічного проектування свинарських підприємств ОНТП2-85 оптимальною температурою в свинарниках-маточниках вважається 20° С з коливаннями від 18 до 22° С, відносна вологість – від 40% до 70%.

Авилов вважає, що температура в приміщенні для підсисних свиноматок повинна бути 12 – 15 °С [1].

Для поросят температура повинна підтримуватися на рівні 28 – 32 °С. В тому випадку, коли поросята не забезпечені достатнім теплом, вони жмуться до матері, яка може їх роздавити. (процент загибелі поросят по цій причині складає в середньому 10 – 15%).

Постійну високу температуру для поросят створюють використовуючи інфрачервоні лампи потужністю 250 Вт, підігріванням підлоги, застосуванням електрокилимків. Ефективний також комбінований спосіб використання інфрачервоних ламп і підігріву підлоги.

Починаючи з 16-денного віку поросят, якщо температура в приміщенні +22 °С, інфрачервоні лампи періодично вимикають або замінюють лампами меншої потужності.

Поросята сисуни повинні безперервно мати доступ до питної води, так як потреба в ній забезпечується молоком матері лише до 3-денного віку.

Важливий етап вирощування поросят – попередження виникнення у них стресів при відлученні. Найважливішим фактором для полегшення моменту відлучення є досягнення високої маси тіла в період відлучення. Все починається з прийому молозива одразу ж після народження. Антитіла, які містить молозиво, забезпечують необхідний захист від хвороботворних мікробів, з якими поросята контактують у перші тижні життя. Чим більше молозива отримає порося протягом першої доби після народження, тим краще воно зможе підтримувати температуру тіла на потрібному рівні. Дослідження показали, що поросята, у яких немає проблем з підтриманням температури тіла, мають більше енергії, щоб смоктати молоко, і таким чином навіть краще стимулювати вим'я свиноматки. Швидке і гарне споживання корму після відлучення допоможе знизити до мінімуму добре відоме явище втрати ваги в період після відлучення.

Важливо, щоб годівля поросят після відлучення продовжувалася 7 – 10 днів тими ж кормами, що були у підсисний період.

Після відлучення пасивний імунітет знижується через те, що забрали свиноматку. Гарне споживання корму дуже важливе для того, щоб у поросят утворився власний активний імунітет. Тиск інфекцій, які наявні у групі поросят – проблема, яку часто недооцінюють. Дослідження часто показують, що при систематичному обмеженні контактувань між різними групами (утримування поросят разом вже від народження як гніздо), досягається кращий ріст і вища вага в період відлучення [15].

Також за 10 – 12 діб до відлучення практикують тимчасове роздільне утримання поросят і свиноматок. Час окремого перебування поросят поступово збільшують від однієї до восьми годин. Відповідно готують і свиноматку до відлучення. Періодичне перебування свиноматок без поросят викликає поступове припинення лактації, в кінці якої не рекомендується знижувати даванку корму і води свиноматкам. Виділення молока різко знижується після 21 доби лактації, а значить знижується функція молочних залоз. В день відлучення свиноматок не годують і не напувають; переводять їх в приміщення для холостих свиноматок і кількість корму в перші дві доби зменшують на 50%.

Оскільки відлучення поросят відбувається при масі 7 – 8 кг, то в період стадії дорощування необхідно звернути увагу на оптимальну температуру повітря в приміщенні в 25-28° С, яка буде поступово знижуватися до 22° С.

Так як зразу ж після відлучення поросята-сисуни мають чутливу систему травлення важливе значення для їх здоров'я має правильна консистенція корму. Кашоподібний корм дуже добре відповідає потребам поросят [23].

Оптимальними умовами для вирощування поросят – відйомишів є такі показники: температура +18 – 22 °С, відносна вологість 60 – 70%, швидкість руху повітря в літній період 0,5 м/с, в зимовий і перехідний 0,2 м/с. Крім того фронт годівлі повинен складами 0,2 м на одну голову, площа підлоги 0,35 – 0,4 м².

Кращими кормами для відлучених поросят є такі: ячмінь, кукурудза, овес, горох, соняшник або макуха, висівки пшениці. Всі ці корми згодують тонко розмеленими. В корми тваринного походження в раціони вводять рибне, м'ясне, м'ясо-кісткове борошно, збиране молоко та молочні відходи. Крім того до раціону входять грубі та соковиті корми: кормові буряки, червона морква, гарбузи, сікне борошно з сіна бобових культур і влітку зелену масу [25].

Співвідношення окремих груп кормів у раціонах поросят після їх відлучення і до 3-місячного віку в осінньо-зимовий період може бути таке: суміш концентрованих кормів 80 – 85 % за поживністю, коренебульбоплодів 10 – 15 % і грубих кормів 5%. Влітку співвідношення має бути таким: концентрованих кормів 85 – 90 % і зеленої трави бобових культур та баштанних 10 – 15 %, за поживністю раціону [26].

Вирощування поросят організують за однією з трьох систем: одно-, дво-, або трифазною. Системи утримання - це загальне поєднання найбільш поширених форм розміщення та методів догляду за тваринами при певній технології виробництва свинини.

1) Однофазна система вирощування поросят передбачає утримання поросят в маточниках (маточних станках) після відлучення для подальшого вирощування і відгодівлі, в цьому випадку поросят від дня народження і до закінчення відгодівлі вирощують без перегрупування - одним гніздом.

Дослідами встановлено, що при такій системі вирощування молодняк у 220-денному віці досягав живої маси 113 кг, середньодобовий приріст від 2- до 4-місячного віку становив 461 г, а при подальшій відгодівлі – 629 г.

На таких свинофермах обладнують приміщення для холостих і поросних свиноматок та свинарники - маточники для опоросів і утримання поросят на протязі всього послідуєчого їх вирощування.

2) Двофазна система вирощування поросят застосовується на фермах потужністю 12 і 24 тис. свиней на рік; особливістю системи є те, що поросят

залишають в приміщеннях для підсисних маток до 3-місячного віку, а потім перевозять у відгодівельники.

При такій системі вирощування молодняк досягав живої маси 113 кг у 266-денному віці, середньодобовий приріст від 2- до 4-місячного віку становив 345 г, а при подальшій відгодівлі – 451 г.

3) Трифазна система — її особливістю є три послідовних переміщення молодняку в нові приміщення, при відлученні, після дорощування до 3 – 4-місячного віку, на заключну фазу відгодівлі.

На першій фазі вирощування поросят утримують в станках для опоросу маток на протязі 26, 35, 42, 56 або 60 діб в залежності від прийнятої технології.

Після відлучення поросят переводять в спеціально обладнані приміщення для дорощування від 2 до 4-місячного віку (друга фаза), а після досягнення 4-місячного віку підсвинків живою вагою 32-35 кг переводять на відгодівлю до реалізаційних кондицій (третья фаза).

Для кожної із названих фаз притаманні специфічність в системі годівлі та утримання молодняку.

В нашій країні найчастіше застосовують систему вирощування поросят з 2 – 3 разовим їх групуванням, починаючи від народження й до досягнення ними здавальних кондицій.

Якщо поросят-сисунів вирощують в одному і тому ж станку від народження до здачі на м'ясокомбінат таку систему утримання називають гніздовим вирощуванням і без перегрупування їх переводять в інші приміщення.

Визначивши, що при вирощуванні поросят «гніздом» до кінця відгодівлі недостатньо ефективно використовується площа приміщення, де розташовуються станки, у господарствах перейшли на двостадійну систему вирощування молодняку. Після відлучення поросят у 35-денному віці в складі того ж гнізда вирощують до 60-денного віку, а потім переводять в

інше приміщення і вирощують до кінця відгодівлі. У результаті застосування такої системи підвищилася збереженість молодняку (до 90-95 %), на 20-25 % збільшився середньодобовий приріст (до 650 г), знизилася витрати кормів на одиницю приросту [14].

В Полтавському науково-дослідному інституті свинарства досконало вивчили вплив фактору перегрупування на ріст і розвиток молодняку свиней. При цьому встановили, що підсвинки яких утримували без приміщення від народження до здавальних кондицій, мали на 10-12% більшу масу порівняно з тими яких три рази за цей період переводили із станка в станок або в інші приміщення. Дослідами також встановлено витрати кормів при різних системах вирощування поросят. Так, якщо тварин три рази перегруповувати за період вирощування то на 1кг приросту живої маси витрачали 4,88 корм. од., а поросятам вирощували одним гніздом – 4,1 – 4,27 корм. од. Отже, на кожному кілограмі приросту зекономлено 0,61 – 0,7 корм. од. На фермі, де вирощують підсвинків – застосування цієї системи дає змогу зберегти багато концентрованих кормів.

Таким чином, наукові дослідження та практика свідчать, що вирощування молодняку свиней за однофазною і двофазною технологіями має значні переваги перед традиційною трифазною системою.

Одним із важливих стрес-факторів є технологічне перегрупування свиней на протязі періоду вирощування та відгодівлі, крім того, можливі додаткові перегрупування з метою видалення хворих та відстаючих тварин. задля зменшення щільності постановки тварин в станку та інші.

Звичайно всі види перегрупувань знижують перш за все продуктивність тварин, вони наносять один одному травми через ієрархічне рахування особин на новій, сформованій згідно чина, території. Тому всі види нетехнологічних перегрупувань необхідно звести до мінімуму.

Для попередження мікрокліматичних стресів створюють оптимальні параметри мікроклімату в приміщеннях, з урахуванням вікових та виробничих особливостей груп свиней.

Великих збитків зазнає свинарство при зайвих перегрупуваннях в станках, в зв'язку з дією біологічного закону соціальної ієрархії стадних тварин, який проявляється в жорсткій боротьбі за визнання домінування тварин.

Особини травмують один одного через покуси боків і хвоста, відмовляються від їжі, з'являються крововиливи, рани, що може призвести до загибелі тварин, тому перед перегрупуванням тварин необхідно збризкувати різко пахнучою речовиною (керосин, креолін, одеколон та іншим), помістити у незнайомий станок і зробити це з наступною групою.

Для досягнення комфорту і рівноваги в станку вирішальною умовою повинно бути не походження поросят із одного гнізда, а схожість біологічних параметрів, добре здоров'я, однаковий вік і приблизно однакова жива маса.

В перші дні життя поросята легко звикають до своїх ровесників. Використання їх статевих відмінностей в практичних цілях дозволяє краще уніфікувати технологічний процес отримання стандартної свинини, а головне, стане важливим кроком на шляху збільшення виробництва свинини.

Спільне вирощування свинок і кнурців приводить до того, що кнурці проявляють більший неспокій. Вони відганяють свинок від годівниць.

Встановлено, що процес росту у самців і самок проходить неоднаково. Особливість самок – висока інтенсивність росту в ранньому віці і низька в пізньому. Це пов'язано з їх підвищеною скоростиглістю.

Виходячи з цього, зрозуміло, що кнурці і свинки мають різну швидкість росту, розвитку, а також відрізняються поведінкою і темпераментом. Враховуючи ці біологічні особливості, були проведені дослідження, в яких були змінені сучасна технологія вирощування поросят [20].

Дослідженнями встановлено, що вирощування поросят-сисунів в змішаних і одностатевих групах по-різному відображалось на їх рості і розвитку. Жива маса поросят в одностатевих групах була вищою чим в змішаній групі на 0,4 – 5,0%. Подальший аналіз результатів зважування поросят показав, що свинки росли найбільш інтенсивно і при досягненні 40-денного віку були важчі групи кнурців на 5,0%, а за змішану групу поросят на 4,6%.

Даний експеримент показав, що вирощування поросят-сисунів в одностатевих гніздах, які складаються лише з кнурців або свинок, дозволяє підвищити живу масу поросят на 0,2-5,0%, збереженість на 4,7%, і молочність свиноматок – на 4,7-9,3%.

Таким чином, впровадження у виробництво нового технологічного прийому вирощування поросят-сисунів дозволить покращити їх основні зоотехнічні показники [21].

1.3. Технології виробництва свинини

Для створення інтенсивної конкурентоспроможної галузі свинарства необхідно, поряд із розповсюдженою досить екстенсивною технологією свинарства, розробити маловитратну, екологічно безпечну технологію виробництва продукції свинарства на основі вдосконалення системи нормованої годівлі свиноматок і молодняку свиней та технологічного обладнання, які досі мало вивчалися.

Для звичайних технологій (не маловитратних) виробництва свинини характерним є:

- невелике поголів'я свиней;
- значні затрати ручної праці;
- турові опороси свиноматок;
- природне парування свиноматок;
- одержано від матки за рік до 1,0-1,8 опороси, і до 10-16 поросят;

- відлучення поросят у 60 днів;
- годівля свиней вологими кормосумішами, які готуються у господарстві;

Енергоощадливі технології включають такі організаційно-технологічні рішення [38]:

- технологічне обладнання – уніфіковані збірно-розбірні станки із індивідуальними годівницями з дозаторами для однофазного утримання свиноматок (холостих, умовно-поросних і поросних до 100 днів їх поросності), групові напувалки з поплавковим механізмом на 40 голів;
- норми диференційованої годівлі свиноматок з урахуванням їхньої живої маси, віку, фізіологічного стану, формування молочності, інтенсивності росту ембріонів;
- вільне переміщення свиноматок із індивідуального збірно-розбірного станка в загальний сектор, після – на вигульний майданчик і навпаки;
- використання підстилки із соломи на піщаній основі, що забезпечує температуру на глибині 35 – 40 см на рівні +40 - 45°C і на поверхні підстилки – від +19 до 21°C;
- прибирання твердого гною у складі з використаними підстилкою із соломи та піском один раз на 4 місяці, після закінчення циклу утримання тварин (20 днів до запліднення і 100 днів періоду поросності).

Застосування розробленої технології однофазного утримання з елементами диференційованої годівлі ремонтного і племінного молодняка забезпечує досягнення живої маси 100 кг на 23 дні (10,6%) раніше при менших витратах корму.

Молодняк свиней, вирощений в умовах маловитратної технології однофазного утримання, має кращі м'ясні якості.

Розроблена маловитратна технологія економічно ефективна в умовах племінних і товарних господарств: гарантує інтенсивне, високорентабельне,

конкурентоспроможне, екологічно безпечне ведення вітчизняної галузі свинарства в сучасних умовах і на перспективу [27, 38].

Але маловитратна технологія однофазного утримання племінного молодняку при холодному методі вирощування з урахуванням його росту і розвитку залежно від годівлі недостатньо вивчена. Крім того, не розв'язана проблема контролю за ростом і розвитком молодняку та початком інтенсивного його осалювання [4].

Сучасні технології виробництва свинини включають також :

- використання породно-лінійних та міжпородно-лінійних гібридів на основі схрещування переважно з породою ландрас, що дає змогу одержати ефект гетерозису і без додаткових виробничих затрат підвищити продуктивність на 12-17%;

- раннє (у 21 – денному віці) відлучення поросят, що сприяє підвищенню інтенсивності використання маточного поголів'я та приміщень

- одержання від матки за рік до 2,3 опороси та до 24 поросят ,внаслідок чого свиноматки мають здебільшого нормальну (для парування) вгодованість і вже в перші дні після відлучення поросят (5-7 днів) приходять в охоту і запліднюються;

- штучне осіменіння, яке забезпечує інтенсивний процес відтворення стада, так як в 4-10 раз скорочується потреба в кнурах-плідниках, повніше використовується найбільш цінні кнури ;

- концентратний тип годівлі сухими комбікормами, збалансованими за всіма елементами живлення згідно науково - обґрунтованих норм різних статевовікових груп та фізіологічного стану скорочує періоди дорощування та відгодівлі поросят, дає можливість механізувати приготування кормів та їх роздачу ,що в кінцевому результаті підвищує продуктивність тварин і знижує собівартість свинини;

- створення комфортабельних умов утримання для свиней різних статевих – вікових груп, при цьому енергія буде використовуватись не для

підтримання теплопродукції, а на одержання більшої інтенсивності росту та розвитку; чим менше енергії буде втрачено на подолання несприятливих факторів (холод, відсутність вентиляції, хвороби), тим більше буде затрачено на одержання приростів.

Таким чином, в умовах сучасних технологій годівля молодняку з урахуванням їх живої маси, віку, фізіологічного стану, закономірностей росту та розвитку сприяє цілеспрямованому вирощуванню ремонтних і племінних свинок, призначених для відтворення, та реалізації генетичного потенціалу тварин при відгодівлі.

Головною метою ведення галузі свинарства є одержання максимальної кількості м'яса високої якості при найменших витратах праці і коштів на його виробництво.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Коротка характеристика господарства

2.1.1. Характеристика галузі рослинництва, кормова база

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Воля - Лан” розташоване в південно - східній частині Полтавського району Полтавської області. В межах населеного пункту села Нижня Ланна. Центральна садиба СТОВ “Воля - Лан” знаходиться в селі Нижня Ланна.

Господарство розміщене за 62 км від обласного центру – міста Полтави, 15 км від районного центру – міста Карлівка і має в цих містах ринки збуту. Відстань до залізничної станції Ланна – 2 км.

Сьогодні СТОВ “Воля - Лан” – це сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю створене в процесі реорганізації та є юридичним правонаступником СТОВ “Воля - Лан” Полтавського району Полтавської області.

Форма власності – колективна, статутний фонд склав 51000 гривень, розділений на частки, розмір яких визначений в установчих документах, учасники несуть відповідальність в межах їхніх внесків у вигляді майна та грошей.

Свою діяльність СТОВ ”Воля - Лан” здійснює на основі ліцензії Міністерства Аграрної Політики України, керується Конституцією України, Законами України “Про підприємства в Україні” від 27.03.1991р., “Про плату за землю” від 3.07.1992р., Земельним Кодексом України та іншими чинними законодавчо-нормативними документами.

СТОВ “Воля - Лан” відповідно до статуту є юридичною особою, право юридичної особи, як суб’єкта підприємницької діяльності СТОВ “Воля - Лан” набуло з моменту його державної реєстрації 25.05.2008р., має відокремлене майно, розрахунковий, кредитний та інші рахунки в банку,

самостійний баланс, печатку та штамп. Воно має право укладати договори, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді.

Форма фінансування – госпрозрахунок, підприємство розвивається в основному за рахунок своїх доходів, одержаних від реалізації продукції.

Господарство самостійно визначає напрямок діяльності, підбирає партнерів та інше.

Основними напрямками діяльності підприємства є отримання прибутку шляхом власного господарювання та надання послуг населенню, виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва, а також іншої діяльності, яка не суперечить чинному законодавству України.

Вищим органом управління СТОВ є збори пайщиків.

Для керівництва повсякденного господарювання діяльністю СТОВ, а також виконання рішень зборів пайщиків створений виконавчий орган – одноособовий – директор.

Контроль за діяльністю директора здійснюється ревізійною комісією, яка обрана з числа пайщиків у кількості трьох осіб терміном на п'ять років. Ревізійна комісія має повноваження на перевірку фінансової та господарської діяльності на підставі вимог згідно Статуту за дорученням зборів пайщиків, з власної ініціативи або на вимогу будь-якого учасника СТОВ. Посадові особи СТОВ “Воля - Лан” зобов'язані надати ревізійній комісії всі необхідні їй матеріали, бухгалтерські та інші документи, особисті пояснення.

Ревізійна комісія доповідає про результати проведених перевірок зборам пайщиків, які не мають права затверджувати річні звіти та баланс СТОВ “Воля - Лан” без висновків ревізійної комісії. У разі виявлення загрози інтересам підприємства ревізійна комісія зобов'язана поставити питання про скликання позачергових зборів пайщиків.

У СТОВ “Воля - Лан” використовується лінійно - функціональна структура управління, яка включає переваги лінійної і функціональної структури, передача повноваження відбувається від лінійного керівника до функціональних керівників, від функціональних керівників – виконавцям за функціональними повноваженнями. Ця структура забезпечує якісне виконання задач, а також чіткість передачі команд.

Спеціалізація сільськогосподарського господарства – це переважний розвиток виробництва одного або кількох видів продукції на підприємстві. Вона вимагає зосередження засобів виробництва та робочої сили для організації розвитку цих галузей і виробництва певних видів продукції.

Основним показником, що характеризує спеціалізацію сільськогосподарського підприємства є структура товарної продукції. По питомій вазі в загальному об’ємі реалізації продукції виділяють дві-три основні галузі та додаткові. Додаткові галузі потрібні для нормального функціонування основних.

Галузь тваринництва представлена свинарством. Значну частину займає продукція рослинництва, частина в переробленому вигляді використовується на корм тваринам, інша виступає як провідна галузь.

Середня кількість працівників господарства становить 55 чоловік. Забезпеченість трудовими ресурсами і матеріально-технічна база відіграє важливу роль в збільшенні виробництва продукції.

Клімат Полтавського району помірно-континентальний з недостатнім зволоженням, холодною зимою і жарким, а іноді спекотним і сухим літом. Найбільш жаркий місяць – липень із середньою температурою 27°C, максимальною – 33°C. Напрямок пануючих вітрів у весняно-літній період – південне - східний, а в осінньої - зимовий – північне - західний.

Середня тривалість вегетаційного періоду – 210 днів, з 5 квітня по 10 жовтня за цей період випадає в середньому 480 мм опадів.

Ґрунтовий покрив земель – глибоко - чорноземний. Товщина гумусного горизонту до 45 см, вміст гумусу 3.8 – 5.1%. Рельєф рівнинний що дозволяє ефективно застосовувати сільськогосподарську техніку.

Отже, загальне розташування та природно - кліматичні умови в сільськогосподарському товаристві з обмеженою відповідальністю “Воля - Лан” цілком сприятливі для вирощування районованих сортів та гібридів сільськогосподарських культур. Структура земельних угідь подана в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура земельних угідь за 2019 – 2020 роки

Вид угідь	2019		2020	
	га	%	га	%
Загальна земельна площа господарства	2485.5	100	2418.3	100
Всього с.-г. угідь	2309.1	89.3	2241.9	92.7
Із них: рілля	2219.6	2.8	2145.4	88.7
сінокоси	68.5	0.8	68.8	2.8
пасовища	21.0	2.8	27.7	1.2
Площа лісу	68.8	0.5	68.8	2.8
Ставки і водоймища	12.4	3.8	12.4	0.5
Крім того площа ріллі у короткостроковому використанні господарства	95.2	3.8	95.2	3.8

Розглянемо та визначимо рівень спеціалізації та виробничий напрямок в СТОВ “Воля-Лан” у таблиці 2.2.

Як видно з даних таблиці 2.2 найбільші площі земель відводяться під озимі культури, але багато і під соняшник, який виснажує ґрунт.

Таблиця 2.2

Структура посівних площ за 2018 - 2020 роки

Вид угідь	2018		2019		2020	
	га	%	га	%	га	%
Рілля всього	2219.6	100	2219.6	100	2145.4	100
в т.ч. озимі	690	31.1	600	27.1	500	23.3
озима пшениця	690	31.1	600	27.1	500	23.3
ярі зернові	500	22.5	600	27.1	636	30.0
в т.ч. ярий ячмінь	500	22.5	600	27.1	636	30.0
соняшник	262	11.8	220	10.0	115	5.3
гречка	6	0.3	8	0.4	8	0.4
озимий ріпак	190	8.6	100	4.5	196	9.1
кукурудза на силос	120	5.4	120	5.4	117	5.4
кукурудза на зерно	191	8,6	260	12,0	261	12,2
багаторічні трави	260	12.0	260	12.0	260	12.0
пар	-	-	-	-	52.4	2.4

Родючість ґрунтів підтримують за рахунок внесення мінеральних добрив. Це забезпечує підтримання родючості ґрунту на відносно стабільному рівні.

Урожайність основних сільськогосподарських культур за останні три роки наведена в таблиці 2.3.

Дані таблиці 2.3 свідчать про збільшення урожайності озимих і ярих культур на 17 % порівняно з іншими роками.

Таблиця 2.3

Урожайність с.-г. культур за 2018 – 2020 роки

Культура	Урожайність, ц/га			2020/2018, %
	2018	2019	2020	
Озимі і ярові	24.2	22.6	28.2	117
в т.ч. озима пшениця	24.0	32.0	33.3	139
ярий ячмінь	24.8	15.2	16.2	65
соняшник	14.8	17.0	19.1	129
ріпак озимий	19.0	21.0	23.0	121
кукурудза	42.6	60.3	50.9	119

Зокрема збільшення урожайності спостерігається при зборі озимої пшениці на 39 %, при зборі соняшнику – на 29 %, ріпаку озимого – на 21 %, кукурудзи – на 19 %.

2.1.2. Характеристика галузі тваринництва

В СТОВ «Воля – Лан» галузь тваринництва представлена свинарством. У господарстві займаються розведенням великої білої породи свиней.

Структура стада свиней в СТОВ «Воля – Лан» наведено в таблиці. 2.4). З даних таблиці, можемо зробити висновок, що з кожним роком поголів'я свиней зменшується.

В структурі стада у 2020 році 1.38 % припадає на кнурів - плідників від загального поголів'я, їх жива маса 204 кг в середньому, основні свиноматки складають 20 % і їх жива маса в середньому 183 кг, також зросла кількість перевіюваних свиноматок до 12.4 %.

Таблиця 2.4

Структура стада свиней в СТОВ «Воля - Лан» по роках

Показники	2018	%	2019	%	2020	%
Кнури-плідники	4	1,08	4	1,11	2	1,38
Основні - свиноматки	57	15,41	29	8,06	30	20,00
Перевірювані свиноматки	12	3,24	12	3,33	18	12,41
Поросята 0 - 2 міс.	138	37,30	155	43,06	81	48,28
Поросята 2 - 4 міс.	60	16,22	116	32,22	13	8,97
Ремонтні свинки	50	13,51	12	3,33	8	5,52
Відгодівля	49	13,24	32	8,89	12	3,45
Усього	370	100	360	100	164	100

У 2020 році різко зменшилась кількість і питома вага ремонтних свинок старше 4 -х місяців та свиней на відгодівлі, що пов'язано із підвищенням продажу поросят групи 0 – 2 місяці та відлученого молодняку населенню.

2.2. Методи досліджень

Дослідження за темою кваліфікаційної роботи проведені згідно схеми досліджень наведеною на рис. 2.1.

При цьому були використані: порівняльний, аналітичний, статистичний методи досліджень.

Аналіз ефективності технології виробництва свинини в СТОВ «Воля-Лан» Полтавського району Полтавської області проводився за наступними показниками: продуктивністю тварин – скоростиглістю, середньодобовим приростом; затратами кормів на виробництво 1ц свинини, собівартістю 1ц приросту, реалізаційною ціною, прибутком, рівнем рентабельності та ін.

Розрахунки показників економічної ефективності технології виробництва свинини в СТОВ «Воля Лан» проводилися з використанням методів економічної статистики [25].

Рис. 2.1 Загальна схема досліджень

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Породний, класний та віковий склад стада

Структура стада – співвідношення в ньому статевих і вікових груп (%). На основі звороту стада намічають заходи по його ремонту, визначають потребу в приміщеннях для свиней, в кормах, в засобах на капіталовкладення. По даним бонітування 2020 року стадо свиней у СТОВ «Воля - Лан» представлено чистопородними тваринами великої білої породи.

Породний та класний склад стада свиней, станом на кінець 2020 року у СТОВ «Воля - Лан» наведено в таблиці 3.5.

З даних таблиці бачимо, що господарство укомплектоване класним

Таблиця 3.1

Породний та класний склад стада свиней в СТОВ «Воля - Лан»

Статеві - вікові групи	Класність					
	ел. рек.	еліта	I	II	п/к	всього
Кнури - плідники	-	-	2	-	-	2-
Свиноматки: основні	-	-	26	4	-	30
перевірювані	-	-	17	1	-	18
Ремонтний молодняк 4 - 9 міс.	-	-	21	-	-	21
Всього	-	-	66	5	-	71

поголів'ям тварин. В стаді переважають тварини I класу 66 голів, або 92%, кількість тварин II класу становить 5 голів, або 8%.

Якісний склад стада свиней в СТОВ «Воля - Лан» наведено на рис 3.1. Структура стада свиней у СТОВ «Воля - Лан» наведено на рис 3.2

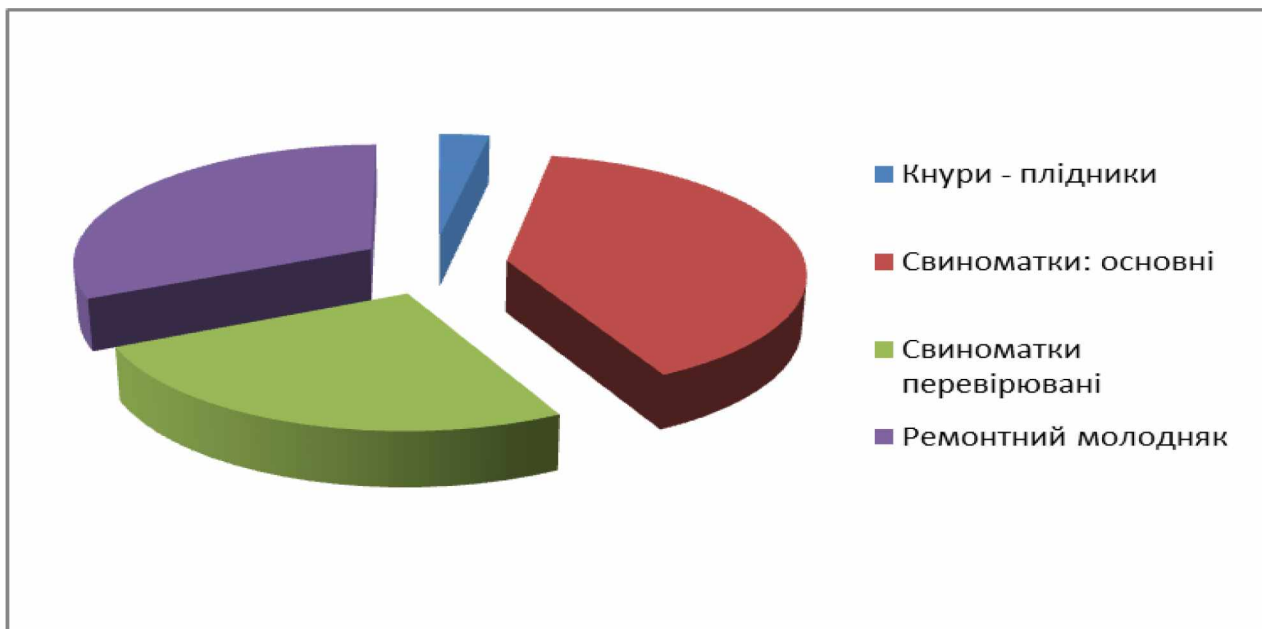
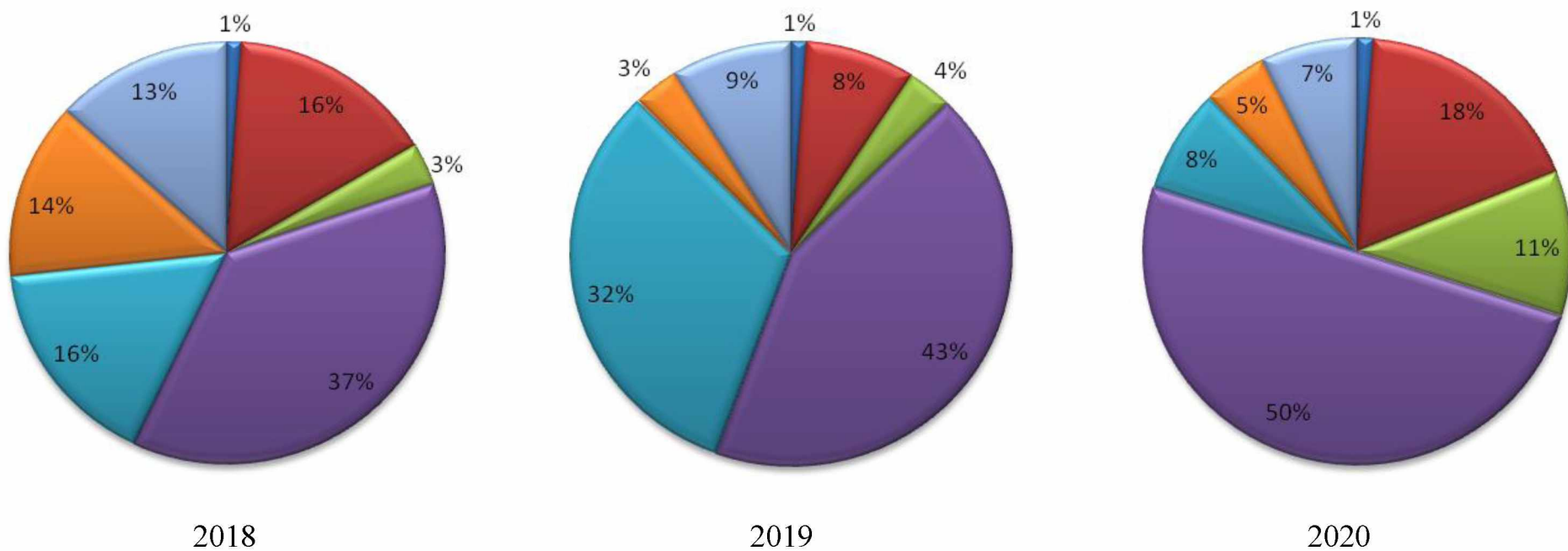

Рис. 3.1. Класний склад стада свиней в СТОВ «Воля - Лан».

■ Кнури-плідники ■ Основні свиноматки ■ Перевірювані свиноматки ■ Поросята 0-2 міс. ■ Поросята 2-4 міс. ■ Ремонтні свинки ■ Відгодівля

Рис. 3.2 Структура стада свиней у СТОВ «Воля-Лан»

Таким чином, проведений аналіз якісного складу стада свиней в в СТОВ «Воля - Лан» свідчить про те, що господарство має потенціал і можливість ефективно проводити селекційно племінну роботу для подальшого удосконалення стада у напрямку підвищення продуктивності тварин.

3.2. Організація відтворення стада

У СТОВ «Воля - Лан» успіх відтворення свинопоголів'я, крім виконання системи заходів, серед яких важливу роль відіграють правильна підготовка свиноматок до осіменіння, своєчасне вибракування малоплідних і непридатних до відтворення свиноматок, використання кнурів – поліпшувачів, своєчасне парування, злагоджена організація племінної роботи всіх працівників ферми та їх відповідальністю за виконувану роботу. Головне завдання товарної свиноферми – відтворення молодняка свиней з подальшою його відгодівлею.

Основних свиноматок на фермі утримується 30 голів. Від кращих з них відбирають ремонтний молодняк, основна задача цих свиноматок дати молодняк для ремонту основних маток забезпечення ремонту високоякісними чистопородними тваринами. З ціллю раціонального використання приміщень, трудових і енергетичних ресурсів.

В господарстві використовують турові опороси. Від основних свиноматок одержують опороси: перший у квітні-травні, другий у грудні - січні. Від перевіряємих свинок одержують опорос у червні - липні. Це дає можливість більш ефективно використовувати сприятливі умови влітку - восени для вирощування поросят.

На фермі виділені ділянки відтворення, репродукції, відгодівлі. В приміщеннях ділянки відтворення утримують кнурів - плідників, перевіряємих кнурів, свиноматок холостих, умовно поросних (перші 35 днів після парування), поросних, а також ремонтний молодняк.

У дільниці репродукції перебувають важко поросні свиноматки (за 7 - 14 днів до опоросу), підсисні свиноматки з поросятами сисунами. Після відлучення поросят свиноматки повертаються в дільницю відтворення, а поросята залишаються в тих же приміщеннях.

Цикл відтворення – це період, що проходить від опоросу до чергового опоросу свиноматки. Він складається із підсисного (60 днів), холостого (21 день) і періоду поросності (14 днів) [23].

Інтенсивність використання свиноматок 1,8 опоросів на рік.

Від основних свиноматок отримують 54 опороси на рік, а від перевіряємих (18 свиноматок) – 18 опоросів, що в цілому складає 72 опороси на рік.

Від основної свиноматки отримують 1,8 опоросу з загальною багатоплідністю 8,6 поросят і діловим виходом 8,0 поросят на опорос або 14,0 поросят за рік. Від перевіряємих свинок отримують по 7,4 поросят і вирощують 7,0 поросят.

Таким чином, загальна кількість поросят від основних свиноматок становитиме 480 поросят і від перевіряємих 126 поросят. При цьому після санітарного бракування (0 - 2 місяці – 9%, що становить від основних свиноматок 420 голів і 84 голови. Поросят від перевічених свиноматок направляють після дорощування у цех відгодівлі в кількості 84 голови.

Половина з отриманого приплоду від основних свиноматок – кнурців, тобто 210 голів, а друга половина свинок.

Усіх кнурців після дорощування переводять на відгодівлю.

Свинок для вирощування на плем'я відбирають із зимових опоросів. Намічають свинок для ремонту ще тоді, коли вони знаходяться під свиноматками. Вони повинні бути добре розвинені із багатоплідних гнізд. Під час огляду звертають увагу на кількість нормально розвинених сосків (не менше 12) і прикус. Їх вибирають в кількості 48 голів.

В 6 - 7 місячному віці проводиться перша вибраківка, після чого для подальшого вирощування залишається 36 голів.

Перша вибраковка складає 25% , вибракуваних свинок направляють на відгодівлю в кількості 12 голів.

Другу вибраковку проводять в 9 - 10 місяців. Процент вибраковки складає 18 голів - 50%. Так, в групу перевіряємих направляють 18 голів. Парують свинок при досягненні 10 - 11 місячного віку, досягненні живої маси 120 кг.

Відсоток прохолосту складає – 25%. Холостих свинок також відправляють на відгодівлю і планується 8% аварійних опоросів, тобто свиноматок, які народять 5 і менше поросят, їх теж вибраковують і переводять на відгодівлю, а поросят після двох-трьох днів підсаджують до інших маток. Отже, на відгодівлю переводять ще 6 голів.

На відгодівельну дільницю переводять мало молочних, маститних маток. Залишившихся 12 свиноматок, переводять в основне стадо. При цьому в основне стадо вводять 40% перевіряємих маток, що складає 12 голів. Це значить, що в основному стаді основна матка служить 3 роки і за цей час вона повинна дати 5 опоросів, після чого переводиться на відгодівельний сектор.

Відлучення поросят проводиться в 60 - денному віці. Вирощування ремонтного молодняку проводиться з 4 до 10 місячного віку. Середньодобовий приріст в період вирощування складає 450 г. Ремонт основного стада кнурів проводиться за рахунок закупівлі тварин. Розведення тварин чистопородне з основними елементами селекції.

Перед опоросом свиноматкам створюються найкращі умови годівлі і утримання. Під час опоросу встановлюють цілодобове чергування, опорос проходить незалежно від періоду доби, але найчастіше вночі.

Новонароджені поросята ретельно витираються мішковиною, відрізається пуповина, дезінфікується йодом на відстані 5 – 6 см. Опорос триває 2 - 3 години. Після опоросу молочні залози витирають рушником – марганцевим розчином.

Відгодівельний сектор. В цьому секторі проводиться відгодівля молодняку і дорослих, вибракуваних свиней з основного стада. У практиці господарства використовується м'ясна відгодівля. На відгодівлю ставлять молодняк у 4-х місячному віці при досягненні живої маси 25 - 30 кг і триває до 10 - 11 місячного віку, тобто до досягнення живої маси 115 – 120 кг. Щорічно відгодівельний сектор здає в середньому 378 голів молодняку і 55 голів дорослого поголів'я. Середньодобовий приріст молодняку на цьому секторі 450 г, дорослого поголів'я – 550 г.

Молодняк на цьому секторі утримується 6,5 - 7 місяців, що дозволяє кожне приміщення використовувати для відгодівлі два рази на рік. Середня маса молодняку становить 120 кг, а дорослих тварин з відгодівлі за рік 140 кг. Загальна маса тварин, що здаються на м'ясо з відгодівлі за рік складає в середньому 450 ц.

Відгодівля дорослого вибракуваного поголів'я триває 2 - 3 місяці до досягнення сальних кондицій.

Принципи комплектування стада. Маточне стадо поголів'я свиней перш за все комплектуються високопродуктивними чистопородними матками великої білої породи.

Поголів'я кнурів також чистопорідне і не споріднене з матками. По закінченню комплектування маточного стада ремонт ведеться за рахунок, перевіряємих маток. На господарстві застосовують природне спарювання з навантаженням на одного кнура 10 - 15 маток. В господарстві застосовується гетерогенний підбір – коли підбираються пари з різними показниками. При такому методі підвищується гетерозиготність нащадків внаслідок чого підвищується життєздатність. На відгодівельний сектор протягом року надходить наступна кількість тварин 433 голови.

Система підбору маток. В основному стаді застосовується індивідуальна система підбору маток і кнурів. При цьому враховуються наступні вимоги:

- а) родинні зв'язки тварин;

- б) тип породи і породні особливості;
- в) ріст, розвиток і продуктивність тварин.

Тому, при підборі пар не дозволяються родинні спаровування, враховуються тип і екстер'єр тварин і головне репродуктивні якості: багатоплідність, материнські якості. План спаровування складається після бонітування. Всі кнури за розвитком відповідає вимогам класу еліта. Свиноматки по репродуктивним якостям першому класу. В репродукторному секторі застосовується групова система підбору. При розробці плану спаровування в цьому секторі враховуються родинні зв'язки і продуктивні якості.

Ремонт маточного стада. Маточне стадо ремонтується щорічно за рахунок племінного сектору. Відбір свинок на ремонт відбувається в 60 денному віці. Він ведеться від високопродуктивних маток, що не мають вад екстер'єру з кількістю сосків не менше 12. Кількість відібраних свинок на ремонт перевищує щорічне число вибракуваних маток в 2,5 - 3 рази. Згідно обороту щорічно підлягає браковці в обох секціях 12 свиноматок, в зв'язку з чим на ремонт відбирається 48 голів.

За час вирощування свинок проводиться їх систематична браковка в 4,6 і 9 - 10 місячному віці. В групу перевіряємих тварин переводять після першого парування. При цьому 25% свинок бракується через прохолост. Останні перевіряються по першому опоросу, з яких кращі (клас еліта) в кількості 3 голів йдуть на ремонт основних маток племінного ядра, а інші 9 (не нижче першого класу) йдуть на ремонт основного стада репродукторного сектору. Ті, що залишилися 36 голів бракуються по різноманітним причинам і переводяться на відгодівлю.

Організація вирощування поросят. Від правильної організації вирощування поросят залежить виконання всієї програми виробництва свинини в господарстві. Досвід господарств показує, що найбільший відхід поросят спостерігається до 2-х місячного віку. При чому середня маса поросят при відлученні не перевищує 12 – 14 кг.

Основною причиною загибелі поросят в молодому віці, а також низькій живій масі в 2-х місячному віці, є порушення в організації вирощування, їх утримання і проведення підкормок. В перші дні життя (5 - 6 днів) єдиним кормом для них є молоко свиноматки. Головний момент – правильно розподілити і закріпити поросят за сосками. Якщо поросят в гнізді більше ніж сосків у матері, то лишніх відсаджують до інших маток, що опоросилися в цей же час.

Критичний період в зв'язку з нестачею мінеральних речовин настає на 7 - 10 день життя поросят. Частіше всього анемія поросят розвивається в зимовий період. Крім залізовмісних препаратів, які входять до корму (сірчанокисле залізо). Воду для поросят дають з 3 - 4 денного віку в спеціально для цього встановлені корита. Температура води біля 120⁰С. В зв'язку з чим на початку третьої декади настає черговий критичний період, щоб його уникнути з раннього віку поросят привчають до ранніх підкормок.

З 5 - 7 денного віку поросят привчають до підкормки відвійками. До кінця підсосу 1л на голову. Привчають поросят до поїдання концентратів з 6 - 7 дня.. Концентровані корми згодують поросяткам як сухими, так і у вигляді каші.

Починаючи з 15 - 20 дня підсосного періоду, поросяткам дають гарно подрібнені соковиті корми, червону моркву, буряк, гарбуз.

Зоотехнічний облік. Зоотехнічний облік – це дані про продуктивність і якість продукції, походження, масу, парування, приплід тварин та інше. Зоотехнічний і племінний облік в господарстві ведуть за спеціальними формами, затвердженими Міністерством аграрної політики і продовольства України, центральним органом статистики. З ціллю правильної оцінки кнурів і маток в господарстві передбачено мінімум показників, необхідних для їх обліку в кожному виробничому секторі. Реєстрація осіменінь свиноматок відбувається в журналі обліку осіменінь свиней. Облік продуктивності свиноматок відбувається в кінці обліку опоросів і приплоду свиней. Дані

розвитку і продуктивності в стаді служать основними даними для вибраковки тварин, яка відбувається по мірі зниження цих показників.

3.3. Технологія годівлі тварин

В основу розробки технології годівлі свиней покладені наступні основні принципи:

1. Годівля свиней проводиться кормами власного виробництва з широким використанням основних соковитих і зелених кормів в раціонах всіх груп;

2. На протязі року в годівлі свиней використовують комбісилосу, в зв'язку з чим в господарстві його заготовляють 1000 ц;

3. В господарстві наявні різні статево - вікові групи свиней, тому розроблені відповідно для кожної групи раціони в залежності від сезону року (додаток С)

4. Годівля свиней здійснюється зволженими сумішами концентрованих кормів з соковитими кормами або зеленими. Загальна вологість кормів до 70%, годівля усіх груп свиней дворазова, крім поросят-сисунів кількість введення кухонної солі 0,3% по масі.

5. Дотримання основних технологічних умов годівлі свиней дозволяє виробляти свинину в запланованому об'ємі при витраті на 1 ц свинини – 6,5 ц. корм. од.

Таблиця 3.7

Кормодні по сезонам року і номер раціону для виробничих груп

Групи тварин	Всього кормоднів	По сезонам року		Номер раціону	
		Зима	Літо	Зима	Літо
Кнури-плідники	1825	1050	775	5	6
Кнури перевіряємі	1095	630	465	5	6
Основні свиноматки	10950	6300	4650	1	2
Поросні I і II місяця	21900	12600	9300	1	2
Поросні III і IV місяця	21900	12600	9300	3	4

Підсилені свиноматки	21900	12600	9300	3	4
Поросята 0 - 1 міс.	28800	16569	12231	7	8
1 -2 міс	28800	16569	12231	7	8
2 - 3 міс	50400	28997	21403	9	10
3 - 4 міс	13020	7491	5529	9	10
Відгодівельне поголів'я	11340	6524	4816	15-17	16-18
Ремонтні свинки	2880	1657	1223	11	12
	1080	621	459	13	14

Загальна потреба в кормах. Річну потребу в кормах визначають виходячи з рекомендованих нормативів залежно від технології виробництва свинини і спеціалізації свинарства.

Нормативи для всіх зазначених господарств, що виробляють свинину на власних кормах, визначені з розрахунку потреби в них на перехідну голову на початок року з різною інтенсифікацією галузі. Це значить, що середньодобовий приріст свиней від народження до реалізації їх на м'ясокомбінат відповідно буде підвищувати від 247 до 386 г, у тому числі до 2 місячного віку поросят від 230 до 320 г, від 2 - 4 місячного віку – від 270 до 350, за період відгодівлі – від 400 до 500 г.

Річну потребу в кормах визначають з розрахунку 120 і 140 ц корм. од. на одну свиноматку з приплодом від виробництва відповідно 15 ц свинини і 20 ц в живій масі. При цьому способі потреба в кормах становить 3600 і 4200 ц корм. од.

Річна потреба свиноферми в кормах наведена в таблиці 3.8.

Годівля холостих свиноматок. У перші 12 - 14 днів свиноматки холості отримують раціон свиноматок другої половини поросності (раціон №1 чи №2 в залежності від сезону року). В зимовий період в склад раціону тварин входять комбікорми №1, в літній період №2. Годівля свиноматок дворазова.

Після осіменіння свиноматок переводять на раціон для першої половини поросності.

Встановлено, що посилена годівля, яка не спричиняє ожиріння, позитивно впливає на овуляційний процес та багатоплідність. Після відлучення поросят така годівля скорочує холостий період та забезпечує підвищення багатоплідності у наступному опоросі. Високоєфективний раціон прискорює появу у свиноматок статевої охоти на 3 - 13 днів раніше. Рівень годівлі свиноматок змінюється залежно від раціону і вгодованості самих тварин.

Поросні свиноматки. До 70 дня поросності свиноматки отримують раціон №1 чи №2 в залежності від сезону року.

Таблиця 3.8

Річна потреба свиноферми в кормах

Показники	концкорми	Трав'яне борошно	Соковиті корми	В т.ч. комбісилос	Зелені корми	ЗНМ молока	Збиране молоко
Структура кормів % за поживністю	74	4	13	4	7	0,5	1,5
Кількість кормів у ц корм. од.	2706	144	475,2	144	25,5	18	54
Поживність 1кг корму, корм. од.	1,1	0,6	0,16	0,24	0,17	0,3	0,12
Кількість кормів в натурі, ц	2460	240	2970	600	150	60	450
В тому числі на основну свиноматку з приплодом, ц	82	8	99	20	50	2	15
Всього по фермі в натурі, ц	3690	360	4440	900	225	90	675
ц корм. од.	3354	216	704	216	38,2	27	81

У склад цих раціонів в зимовий період входить комбікорм №1, а в літній №2. Після 70 дня поросності свиноматок переводять на раціон для другої половини поросності. За тиждень до очікуваного опоросу соковиті і зелені корми виключають з раціону. З 113 дня поросності свиноматки отримують один комбікорм. Весь період поросності свиноматки отримують воду вволю.

При повноцінності годівлі свиноматок у перші 30 днів поросності всі поживні речовини раціону використовуються насамперед для розвитку зародка. Високий рівень годівлі в цей період не викликає ожиріння тварин. Свиной на другому і третьому місяцях поросності необхідно годувати помірно в межах 70 - 65% від рівня їх годівлі при підготовці до осіменіння, або на 15 -20% менше, ніж у перший місяць поросності.

За четвертий місяць поросності маса плода подвоюється. В цей місяць рівень годівлі свиноматок необхідно підвищити до 100 - 110% від рівня годівлі перед осіменінням.

Лактуючі свиноматки. В перший день опоросу свиноматкам корм не дають, вони отримують тільки воду. На наступні три дні свиноматки повинні отримувати комбікорм №3 або №4 в кількості 2 кг і збирати молоко. З 5 дня кількість комбікорму збільшують до повної норми, а з 7 по 10 день поступово вводять в раціон соковиті або зелені корма. Годівля підсисних маток дворазова, вологими мішанками, співвідношення комбікорму і води 1:1. інгредієнтів комбікормів складають в межах 1,2 - 1,5 мм. Починаючи з 58 дня кількість корму зменшують на половину і по такому рівні годівля свиноматок утримується до 60 дня лактації. Змінювання складу комбікормів або складу раціону лактуючих свиноматок не дозволяється.

Продуктивність підсисних свиноматок залежить і від вмісту в раціоні незамінних амінокислот, вітамінів та мінеральних речовин. У перші дні після опоросу свині знаходяться на кормовому майданчику кожний раз по 1,5 год. Надалі для стимуляції більшої рухливості свиноматок і кращого поїдання

підкорму поросятами тривалість перебування тварин на кормовому майданчику збільшують до 5 годин на добу.

Годівля кнурів – плідників. Кнури-плідники в залежності від сезону року отримують комбікорм №5 або №6, який замішують з водою в співвідношенні комбікорму до води 1 : 0,8. Вологі концорма змішують з соковитими або зеленими кормами і в такому вигляді згодовувати тваринам. Кнури користуються активним моціоном, інсоляцією. Заміна компонентів раціонів або інгредієнтів комбікормів не дозволяються. Годівля дворазова. Особливістю годівлі кнурів є те, що кормова даванка мінімальна за об'ємом, а в зв'язку з цим кнурам не можна згодовувати у великій кількості корми із значним вмістом води, тобто обмежують кількість зелених кормів до 3 - 4кг на добу.

Годівля поросят - сисунів. Правильно організована годівля поросят-сисунів в значній мірі визначає енергію росту свиней на протязі всього їх подальшого життя. Головним фактором, що впливає на успіх в годівлі поросят цього віку, є як можливо раніше привчання їх до поїдання підкормки. В літній і зимовий період поросята отримують комбікорм №7 або №8. Різницею в годівлі поросят в літній період є те, що в цей період вони повинні отримувати додаткову невелику кількість якісної зеленої маси багаторічних бобових трав. Годують сисунів в спеціальних станках для підгодівлі, куди вони мають вільний доступ протягом дня. Годують поросят 2 рази на добу. В перші дні комбікорм дають на підлозі під лампами, а потім в годівниці. Кількість комбікорму по мірі поїдаємості збільшується так, щоб до 60 дня на одне порося було витрачено 15 – 17 кг.

Годівля поросят при відлученні. Після відлучення кількість комбікорму зменшується на 30% даванки до відлучення, з тим щоб довести до норми на 5 - 7 день після відлучення. Після відлучення кожні 2 дні замінюють 1/4 частину комбікорму №7 або №8 на комбікорм №9 і №10, в залежності від сезону року. Таким чином на восьмий день після відлучення поросята повністю переводяться на комбікорм для поросят 2 - 4 місячного

віку. Для годівлі використовують вологі мішанки, співвідношення комбікорму до води 1:0,85, з комбікормом замішують соковиті або зелені і в такому вигляді згодовувати тваринам. У перші 10 - 15 днів після відлучення раціон відлучених поросят за складом кормів не змінюється. Для того, щоб поросята не знижували приріст, їх у цей період годують 3 - 4 рази на добу.

Годівля ремонтного молодняку і молодняку свиней на відгодівлі.

Ремонтний молодняк на відгодівлі і відгодівельне поголів'я годують вологими мішанками, що складаються з комбікорму, соковитих або зелених кормів. Для замішування компонентів раціону використовують молочні відходи або воду. Співвідношення комбікорм: рідина для замішування 1,2 - 1,5мм.. Для годівлі ремонтного молодняку використовують в залежності від сезону року і віку тварин комбікорм 11,12 або 13, для відгодівельного – 15, 16 або 17, 18. Різниця в годівлі ремонтного або відгодівельного поголів'я закладається в кількості і якості комбікорму, кількості соковитих і зелених кормів. Ремонтний молодняк користується активним моціоном, інсоляцією.

Для відгодівлі дорослих тварин застосовується комбікорм №17 або 18, а соковиті і зелені корма. Вимоги по технології годівлі такі ж, що і для холостих свиноматок.

Технологія і гігієна утримання свиней. Виробнича спроможність господарства по виробництву свинини багато в чому залежить від раціональної експлуатації приміщень при утриманні різних вікових і виробничих груп тварин.

Тому як продуктивність свиней залежить не тільки від його племінних якостей, рівня повноцінної годівлі, але і в значній мірі від правильності розміщення тварин в свинарниках з дотриманням необхідних зоогігієнічних і зоотехнічних нормативів (додаток А, В).

Несприятливими є підвищення температури повітря при високій його вологості. В таких випадках у тварин порушується терморегуляція, з'являється в'ялість, знижується їх реактивність і протистояння захворюванням.

Тому, в приміщеннях СТОВ «Воля – Лан» по можливості підтримують оптимальний мікроклімат згідно норм ОНТП.

3.4. Технологія утримання тварин

Свиноматки холості і поросні до 105 днів поросності. Маточне поголів'я утримується невеликими групами.

Кожний станок розрахований на 10 голів, для кожної тварини 1,9 м² площі приміщення. Годівля проводиться з групових годівниць безпосередньо в станках. Напування з поїлок ПСС - 1. Біля приміщення вигульні майданчики, де виводять свиноматок групами 2 - 3 рази на добу.

Підсисні свиноматки з поросятами. Після 100 - 105 дня поросності свиноматок переводять в індивідуальні станки 7,5м². Годівля відбувається у станку, роздача корму вручну. В місцях для підкормки поросят є окремі соскові напувалки ПВП - 1. Мікроклімат роздільний, свиноматкам температура приміщення оптимальна 16⁰С, а для народжених поросят в місці їх знаходження температура повітря складає 29 - 30⁰С. Обігрів поросят краще проводити цілодобово, приривчасто: 45 хв. обігрів – 15 хв. перерва [24].

Підсисні свиноматки щоденно повинні вживати не менше 8 - 10 л води. Поросятам вже з 3 - 4 дня життя надають воду.

Рис. 3.3. Підсисна свиноматка з поросятами

Рис. 3.4 Відлучені поросята на вигульному майдані

Поросята після відлучення (2 - 4 місяці). В двомісячному віці поросят відлучають від маток і 5 - 6 днів утримують в тих же станках. Потім їх переводять у приміщення для дорощування, а свиноматок в групу холостих. В приміщеннях для дорощування в кожному станку розміщують не більше 25 поросят з нормою площі 0,4 м² площі підлоги. Поросяткам надають прогулянки.

Годівля з групових годівниць. 3 -х разове напування з автонапувалок типу ПСС -1 встановлюють одну на 25 голів. В весняно-літній період поросят утримують у літніх таборах, де отримують багато зелених і соковитих кормів.

Відлучають поросят від свиноматок, яких утримують ізолювано в приміщенні, всіх одночасно, незалежно від віку приплоду.

У перші дні після відлучення на поросят впливає ряд несприятливих факторів: зміна годівлі, утримання в групах до 20 - 25 тварин з різних гнізд тощо. Все це пригнічує відлучених тварин, вони зазнають стресу. Вплив стресу зменшують, для цього відлучених поросят об'єднують у невеликі групи і ізолюють від тварин інших виробничих груп. Всі роботи по

обслуговуванню виконують у один і той же час, поліпшують мікроклімат приміщення, якість кормів.

Вирощування ремонтного молодняку. Утримують ремонтний молодняк в приміщеннях для дорощування не більше 10 голів в станку, з виходом площі на кожну тварину 1,9 м², з використанням станкове - вигульної системи утримання.

Годівля відбувається з групової годівниці з розділювачем при нормі фронту годівлі 30 см на одну тварину.

В весняно - літній період ремонтний молодняк вирощується з використанням табірно - пасовищного способу утримання ізолювано від інших виробничих і вікових груп свиней.

Літні табори краще розміщувати на прифермерських ділянках на відстані 300 – 500 м.

Відгодівля поголів'я свиней. На відгодівлю потрапляють тварини з живою масою 30 кг і більше однієї голови. На відгодівлю також потрапляють вибракувані дорослі тварини.

Для роздавання кормів використовується кормороздавач КС - 1,5.

Тварини утримуються групами в станках, розмірами 7,5 х 2,7 м. Максимальна кількість відгодівельного молодняку в станку допускається не більше 25 голів.

Годівля відбувається з групової годівниці. По закінченню відгодівлі тварин здають у переробний цех по станкам.

Утримання кнурів-плідників. Кнури утримуються по одному в станку з площею підлоги 7 м², висота стінок станків не нижче 1,4м. Кнури користуються моціоном на вигульному майданчику. Годівля відбувається в станку, два рази на добу. Напування з автонапувалок ПСС - 1А, фронт годівлі на 1 тварину не менше 45 см.

Видалення гною. Технологія видалення гною задовольняє основні вимоги:

- в приміщеннях підтримується чистота станків, проходів, обмежується утворення шкідливих газів.

Для прибирання гною використовують транспортери ТСН - 160, виключаючи проникнення заразних начал з гноєм.

3.5. Експлуатація тварин

У СТОВ «Воля – Лан» перше парування ремонтних свинок проводять у віці 11 - 12 місяців, живою масою 110 - 120 кг.

Ремонтних кнурів допускають до парування при досягненні живої маси 130 - 150 кг, у віці 11 - 12 місяців.

Вибраковка свиноматок складає 10%, вибраковка основних свиноматок - 25 - 30%. У господарстві більшість свиноматок вибраковують після 3 - 4 опоросів.

3.6. Ветеринарно – санітарні заходи на комплексі

Від якісної організації ветеринарної служби значною мірою залежить якість отриманих продуктів харчування.

На кожній фермі міститься ветеринарний пункт. Цей пункт має прохідну з дезбар'єром, кладову з пониженою температурою для утримання медикаментів і препаратів. В кладовій є холодильник.

Робочий день ветеринарного лікаря не нормований.

Кожного четверга на фермі проводиться санітарний день. Ветеринарна служба в санітарний день перевіряє записи ветеринарних журналів, виконання планів протиепізоотичних заходів, дезінфекції, дератизації і дезінсекції, стан аптечки на фермі, періодичність проведення медогляду працівників, дотримання ними особистої гігієни. Також проводиться диспансерний облік худоби і перевіряється якість догляду за шкірою і кінцівками тварин, якість зберігання, приготування і роздачі кормів і підстилкових матеріалів, забезпеченість ферми необхідними ветеринарними матеріалами.

Організаторами і виконавцями якісного проведення санітарного дня є головні фахівці по тваринництву, ветеринарний лікар і зооінженер.

Головний ветеринарний лікар веде чіткий контроль за дотриманням всіх ветеринарно-санітарних вимог під час утримання і використання сільськогосподарських тварин.

3.7. Ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок в залежності від маси гнізда при відлученні за промислового виробництва свинини

3.7.1. Обґрунтування шляхів оптимізації технології виробництва свинини в СТОВ «ВОЛЯ - ЛАН»

Аналіз існуючої технології виробництва свинини в СТОВ «ВОЛЯ - ЛАН» Полтавського району Полтавської області показав, що

- господарство розташовано в сприятливій природно – економічній зоні для ведення свинарства;
- господарство має власну кормову базу, що є позитивним при веденні будь якого виду тваринництва;
- свинарство є додатковою галуззю у господарстві, що зумовлює її технологічну відсталість;
- свинарство у господарстві розвивається екстенсивним шляхом, що є неефективним при сучасних умовах ведення галузі;
- спостерігається загальний спад майже всіх основних показників ефективності ведення галузі свинарства таких як: вартість валової продукції, грошова виручка від реалізації.

Для удосконалення існуючої у господарстві технології виробництва свинини перш за все необхідно дотримуватися вимог до умов утримання та годівлі.

Але на даному етапі деякі параметрів годівлі не можливо дотриматися у повному обсязі, тому одним з елементів удосконалення існуючої у господарстві технології виробництва свинини ми пропонуємо:

1. Поросят після відлучення не переводити в приміщення для дорощування. Основне, що ми досягаємо - це зменшення впливу стрес-фактору на поросят при відлученні. Аналізуючи таку можливість можливо перш за все звернути увагу на те, що утримання поросят на дорощуванні гніздове, тобто таке ж саме як і у свинарнику маточнику. Крім того, що теж важливо, площі станків, що в свинарнику для опоросів, що в приміщенні для дорощування молодняку однакові, тобто не буде переущільнення групи.

З економічної точки зору тут теж є свої позитивні сторони. Так, зменшуються затрати праці, адже не потрібно перевозити чи переганяти поросят з приміщення в приміщення. Ця пропозиція, підтверджується багаточисельними дослідженнями і встановлено, що під впливом стресових ситуацій продуктивність тварин знижується на 10%, тобто середньодобові прирости знижуються на 10%, а затрати корму на 1 кг приросту збільшуються на 9,7% [2,50,53].

2. Відлучення поросят проводити на 45-й день після їх народження, що позитивно впливає на ефективність відтворення свиноматок.

3. Ознаками відбору та оцінки продуктивних якостей свиноматок, як показують результати досліджень, може бути маса гнізда при відлученні поросят у певному віковому періоді.

3.7.2. Визначення ефективності оцінки продуктивних якостей свиноматок за масою гнізда при відлученні поросят

Результати удосконалення існуючої технології продуктивність свиноматок, наведені у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Продуктивні якості свиноматок

Опорос	Багатоплідність, гол.	Кількість поросят у віці, гол.		Маса гнізда при відлученні поросят, кг
		1 міс.	2 міс.	
Другий	$9,6 \pm 0,13$	$8,5 \pm 0,21$	$8,3 \pm 0,36$	$126,1 \pm 3,70$
Третій	$8,4 \pm 0,21$	$8,2 \pm 0,22$	$8,1 \pm 0,24$	$123,9 \pm 3,95$

Із даних таблиці видно, що свиноматки відзначаються порівняно високими продуктивними якостями. Так, багатоплідність свиноматок по другому опоросу становила 9,6, по третьому - 8,4 голови. Кількість поросят у місячному віці становила, відповідно - 8,5 і 8,2 голови, а у 2-місячному – 8,3 і 8,1 голови.

Маса гнізда при відлученні поросят по другому опоросу становила 126,1, по третьому – 123,9 кг.

Продуктивні якості свиноматок із більшою і меншою масою гнізда при відлученні були неоднакові. Ці дані вказують на існування прямої залежності між живою масою гнізда при відлученні поросят і такими ознаками, які характеризують продуктивні якості свиноматок як багатоплідність та кількість поросят у віці 1 та 2 міс. (табл. 3.11). Так, у групі свиноматок із живою масою гнізда при відлученні поросят 55 - 85 кг багатоплідність становила 9,3 голів, кількість поросят у віці 1 - 2 міс. відповідно 8,9 і 9,3 голови, а середня жива маса гнізда при відлученні поросят складає 128,7 кг.

Таблиця 3.11

Моделювання добору свиноматок за живою масою гнізда при відлученні поросят (n=40)

Групи свиноматок за живою масою гнізда при відлученні поросят, кг	Багатоплідність, голів	Кількість поросят у віці, міс.		Середня жива маса гнізда при відлученні поросят, кг
		1	2	
Другий опорос				
55 - 85	9,3 ± 0,22	8,9 ± 0,21	8,7 ± 0,22	128,7 ± 2,46
86 і більше	9,7 ± 0,20	9,3 ± 0,19	9,0 ± 0,20	139,5 ± 3,12
Третій опорос				
55 - 85	8,9 ± 0,16	8,7 ± 0,16	8,5 ± 0,17	124,1 ± 2,23
86 і більше	9,5 ± 0,22	9,2 ± 0,23	9,1 ± 0,22	141,0 ± 2,16

У групі свиноматок із живою масою гнізда при відлученні поросят 86 кг і більше багатоплідність становила 9,7 голови, кількість поросят у віці 1 - 2 міс., відповідно 9.3 і 9.0 голови, середня жива маса гнізда при відлученні поросят -139,5 кг.

Аналогічна закономірність проявляється і по третьому опоросу.

Зокрема, у групі свиноматок із живою масою гнізда при відлученні 55 - 85 кг багатоплідність становила 8,9 голів, кількість поросят у віці 1 - 2 міс. відповідно 8,7 і 8,5 голів і середня жива маса гнізда при відлученні поросят-124,1 кг.

У групі свиноматок з живою масою гнізда при відлученні поросят 86 кг і більше багатоплідність становила 9,5 голів, кількість поросят у віці 1 - 2 міс. відповідно 9,2 і 9,1 голови, середня маса гнізда при відлученні поросят - 141,0 кг.

З метою визначення залежності між живою масою гнізда при відлученні поросят і продуктивними якостями свиноматок було визначено коефіцієнти кореляції між ознаками (табл. 3.12).

Наведені коефіцієнти кореляції свідчать, що між масою гнізда при відлученні поросят і продуктивними якостями свиноматок існує позитивний кореляційний зв'язок.

Найбільш тісна кореляційна залежність між цими ознаками була у групі свиноматок із великою живою масою гнізда при відлученні поросят.

Зокрема, по другому й третьому опоросах коефіцієнти кореляції між масою гнізда при відлученні поросят і кількістю поросят у віці 1 міс. відповідно складало - 0,54 і 0,47 і кількістю поросят у віці 2 міс - 0,53 і 0,46.

Зазначені коефіцієнти кореляції були статистично достовірні ($P > 0.90$). У групі свиноматок із низькою живою масою гнізда при відлученні поросят кореляційний зв'язок також був позитивний, однак ступінь зв'язку слабкий і в більшості випадків статистично не достовірний. Так, коефіцієнти кореляції між живою масою гнізда при відлученні поросят і кількістю поросят у віці 1 міс - 0,26 і 0,29, кількістю поросят у віці 2 міс - 0,20 і 0,22.

Таблиця 3.12

Коефіцієнти кореляції між живою масою гнізда при відлученні поросят і продуктивними якостями свиноматок (n = 40)

Кореляційні ознаки	Група свиноматок із більшою живою масою гнізда		Група свиноматок із меншою живою масою гнізда	
	$r \pm mr$	tr	$r \pm mr$	tr
Другий опорос				
Багатоплідність – маса гнізда при відлученні	0,25 ± 0,19	1,31	0,23 ± 0,21	1,09
Кількість поросят в 1 міс. - маса гнізда при відлученні	0,51 ± 0,14	3,64	0,26 ± 0,14	1,85

Продовження таблиці 3.12

Кількістю поросят в 2 міс. - маса гнізда при відлученні	0,53 ± 0,13	4,07	0,20 ± 0,14	1,42
Третій опорос				
Кількість поросят в 1 міс. - маса гнізда при відлученні	0,47 ± 0,13	3,61	0,29 ± 0,13	2,00
Кількістю поросят в 2 міс. - маса гнізда при відлученні	0,46 ± 0,14	3,28	0,22 ± 0,12	1,83

Виявлено також слабкий позитивний кореляційний зв'язок в обох групах тварин між масою гнізда при відлученні поросят і багатоплідністю свиноматок.

Так, у групі свиноматок із високою живою масою гнізда при відлученні поросят коефіцієнти кореляції становив - 0,25, а в групі з низькою живою масою гнізда при відлученні поросят - 0,23 і був статистично недостовірним.

3.8. Економічна ефективність вирощування молодняку

В основу економічних розрахунків покладено дані бухгалтерської звітності СТОВ «Воля Лан» первинної бухгалтерської, статистичної та зоотехнічної інформації.

Економічна ефективність тваринництва показує позитивний результат, що характеризує ступінь віддачі і раціональність організації виробництва окремих видів тваринницької продукції, здатність тваринницьких галузей забезпечувати постійно зростаючий обсяг продукції з одиниці загальної площі при зменшенні витрат суспільної праці і коштів.

Економічна ефективність свинарства характеризується системою натуральних і вартісних показників: продуктивністю тварин – середньодобовим приростом живої маси однієї голови молодняку або свиней на відгодівлі, виходом поросят (у двохмісячному віці) і приростом живої маси з розрахунку на одну основну свиноматку на початок року, тривалістю вирощування і відгодівлі молодняку свиней до певної живої маси; витратою

корму на 1 ц приросту живої маси; продуктивністю праці; собівартістю 1 ц приросту і живої маси; середньою ціною реалізації 1 ц живої маси свиней; прибутком з розрахунку на 1 ц живої маси; рівнем рентабельності виробництва свинини.

При виробництві свинини важливо перш за все, визначити такі показники, як собівартість продукції і рентабельність виробництва цієї продукції.

Собівартість продукції – це грошовий вираз затрат підприємства на виробництво продукції.

Рентабельність виробництва – показник, який характеризує економічну ефективність роботи підприємства. Рівень рентабельності виробництва виражається відсотковим відношенням прибутку до собівартості реалізованої продукції.

Рівень рентабельності свинарства залежить від собівартості живої маси свиней і ціни її реалізації. Ціни диференційовані за якістю продукції, тому вирішальним фактором їх підвищення є поліпшення якості відгодівельного поголів'я.

Таблиця .3.13

**Економічна ефективність виробництва свинини
у СТОВ «Воля - Лан»**

№ п/п	Показники	2020 р. з урахуванням удосконалення
1.	Одержано приросту живої маси за період відгодівлі, т,	154,224
2.	Вартість 1 ц живої маси тварин при постановці на відгодівлю, грн	2900
3.	Собівартість відгодівлі свиней, грн	293025,6
4.	Собівартість 1 ц приросту, грн	1900
5.	Вартість реалізованої продукції, грн	447249,6
6.	Отримано прибутку, грн	154224
7.	Рівень рентабельності, %	52,6

Аналізуючи дані таблиці 3.13 слід відмітити, що відгодівля свиней тривала до живої маси 110 кг при середньодобових приростах 680 г, собівартість 1 ц приросту становить 1900 грн, економічна ефективність виробництва свинини у СТОВ «Воля - Лан» задовільна і складає 52,6 %.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу існуючої технології вирощування і відгодівлі свиней в умовах господарства можна зробити наступні висновки:

1. Господарство СТОВ «ВОЛЯ - ЛАН» має зернобуряковий напрямок виробництва з розвинутим тваринництвом, одним з напрямком якого є вирощування племінного молодняку свиней.

2. В господарстві розводять свиней великої білої породи, в умовах режимно-вигульної системи утримання племінного молодняку, господарство має племінний завод по виробництву ремонтного молодняку великої білої породи.

3. Відгодівельне поголів'я утримують безвигульно і воно складається в основному із вибракуваного поголів'я основного стада та ремонтного молодняку.

4. В умовах існуючої технології за 2018 рік отримано 4732 голови поросят на одну свиноматку 16,1 голів, середньодобовий приріст молодняку — 282 г., молодняку на дорощуванні — 366 г., відгодівельного молодняку — 570 г.

5. Господарство в 2018 році від галузі свинарства отримало 168,1 тис. грн. валового прибутку, при рівні рентабельності 77,3 %.

6. Технологія відгодівлі свиней в господарстві має ряд недоліків: порушення режиму годівлі свиней та видалення гною, відхилення від нормативних показників температурного режиму.

7. В умовах запропонованої відгодівлі тварин середньодобові прирости на дорощуванні та відгодівлі підвищуються на 7 %, витрати корму на 1 ц. приросту зменшаться на 4 %, рентабельність виробництва свинини за валовим прибутком підвищиться на 10,9 % в порівнянні з існуючою технологією.

8. Між ознаками, які характеризують продуктивні якості свиноматок, існує позитивна кореляційна залежність. Це дає змогу об'єктивніше

підходити до вибору головних селекційних ознак при оцінці продуктивних якостей свиноматок.

9. Головною селекційною ознакою при оцінці продуктивних якостей свиноматок в умовах і дрібних товарних свиноферм, де поросят відлучають, на 45-й день після їх народження, як показують результати досліджень, може бути маса гнізда при відлученні поросят у певному віковому періоді.

10. Такі ознаки материнських якостей свиноматок, як: багатоплідність, і збереженість поросят до відлучення доцільно включати як основні селекційні ознаки, оскільки вони інтегруються живою масою гнізда поросят при їх відлученні.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Покращити кормову базу за рахунок збільшення у структурі посівних площ посіви високопротеїнових культур (гороху), а також передбачити посіви сої.
2. Підвищити урожайність основних зернових та кормових культур, покращити збереженість кормів та підготовку їх до згодовування.
3. Привести у відповідність до санітарно-гігієнічних вимог тваринницькі приміщення.
4. Організувати літньо - табірне утримання молодняка свиней.
5. Покращити рівень механізації трудомістких операцій та рівень безпеки життєдіяльності працівників.
6. Оцінку й добір свиноматок за продуктивними якостями в умовах свиноферми проводити, враховуючи такі ознаки, як багатоплідність і жива маса гнізда при відлученні поросят, що дає можливість значно інтенсифікувати селекційний процес і посилити селекційний тиск у стадах свиней, що буде сприяти підвищенню продуктивних якостей свиноматок.